

બયઅતનામું

આ બયઅત નામાના વિષયથી મુરાદ તે અહદનામું-કરાર છે જે લેખિત રીતે મોજુદ છે. જેની કલમો અને શરતોની હેઠળ જમીન અને શહેરોના વલી અસ્ર, (આપણી રૂહો ફીદા થાય,) આપના વ્યવસ્થાપકો અને સાથીદારો, દોસ્તો અને હુમસફર અને આપની તમામ પ્રજા, વાયદા અને વચનને પૂરું કરવાની કસમ ખાશે. પરંતુ તેની પહેલા કે આ અહદનામાની અમુક વ્યક્તિઓની ચર્ચા કરું, જરૂરી છે કે બયઅત શબ્દનો સંદર્ભ, “બયઅત” કોને કહે છે, બયઅતનો અર્થ શું છે ? ઈસ્લામની પહેલા આ શબ્દ ક્યારે અને ક્યાં વાપરવામાં આવતો હતો ? ઈસ્લામના સૂર્યના ઉદય પહેલાં આ શબ્દને શું ઐતિહાસિક મહત્વ મળ્યું, આ શબ્દ ક્યાં સુધી રાજ્ય સરકારના નિયમની હયસીયતથી ચાલુ રહ્યો, પછી તે સર્વ સામાન્ય રીતે અમલમાં આવ્યો કે ધીરે ધીરે આ શબ્દ સમેટાઈને પોતાના રક્ષણમાં આવી ગયો, જેથી તે ગસબ કરનાર બાતીલ હકુમતની જબરદસ્તીથી સુરક્ષિત રહી શકે, તેનો ખૂબજ ટૂંકો અભ્યાસ કરી લઈએ.

બયઅતનો શબ્દકોષનો અર્થ વાયદો અને વચન છે. ઈબને ખલદુને પોતાની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે :

كأنوا إذا بايع الأمير جعل أيديهم في يده تأكيداً فاشبه

ذالك فعل البايع والمشتري

(તફસીરે નમુના ૨૨/૭૦ ઈબને ખલદુને મુકદ્દમામાં નકલ કર્યા મુજબ પા. ૧૭૪)

જ્યારે કોઈ હાકીમની બયઅત કરતા હતા ત્યારે તાકીદ માટે હાથ ઉપર હાથ રાખતા હતા. આ કામ ખરીદ-વેચાણ જેવું હતું.

બયઅત એટલે વાયદો અને વચન. (અલ-મુન્જીદ ઉદ્દુ). ગયાસુલ લોગાતમાં તેની વધુ વિગત આપી છે. એટલે દોસ્તીમાં નિખાલસતા, વફાદારી અને તાબેદારી હોવી.

ઈસ્લામના ઉદયમાં બયઅત શબ્દનો હજના મોકા ઉપર તે સમયે ઉપયોગમાં લીધો, જ્યારે અકબાના સ્થળે (જે તાએફમાં છે) ૧૨ માણસો જે બની ખઝરજથી સંબંધ ધરાવતા હતા, તેઓ મદીનાથી આવ્યા અને તે લોકોએ રસુલે ખુદા સ.ના હાથો ઉપર બયઅત કરી જેને ઈતિહાસમાં બયઅતે ઉલા (પહેલી બયઅત) કહેવામાં આવે છે. એ માટે કે તે પછી મદીનાથી ૭૩ માણસોનો કાફલો આવ્યો છે અને તે લોકોએ જનાબ રિસાલતે મઆબ સ.ના હાથ ઉપર અકબામાં જ બયઅત કરી છે. જેને બીજી બયઅત કહે છે. ઈસ્લામના બીજા મહત્વના વાણક ઉપર “બયઅતે રિઝવાન” છે. આ તે મહત્વની ઐતિહાસિક બયઅત છે જેની ચર્ચા કુરઆને મજીદમાં કરવામાં આવી છે.

“બસ ખુદા રાજ થાય તે મોઅમીનો ઉપર જેમણે ઝાડની નીચે

(પયગમ્બરે ઈસ્લામના હાથ ઉપર) બયઅત કરી.”

(સુરા ફત્હ ૧૮)

આ પ્રસંગ હિજરતના છઠ્ઠા વરસે બન્યો જે સમયે રસુલે અકરમ (સ.) હજ માટે તશરીફ લઈ ગયા. આપે ઉસ્માન બીન અફ્ફાનને પોતાના પ્રતિનિધિ બનાવીને મક્કા મોકલ્યા. અને એવી અફવા ફેલાઈ કે ઉસ્માન બીન અફ્ફાનને કતલ કરી દેવામાં આવ્યા. જેથી રસુલે ખુદા (સ.)એ મોઅમીનોને બોલાવ્યા અને એક ઝાડ નીચે વચન અને વાયદો લીધો કે આપણે ત્યાં સુધી કાફીરો સાથે લડાઈ કરતા રહીશું, જ્યાં સુધી જાનમાં જાન બાકી છે અને મેદાન છોડીને ભાગી નહિ જઈએ. આ બયઅતને ‘બયઅતે રિઝવાન’ કહે છે. જ્યારે આ ખબર મક્કાવાળાઓને પહોંચી તો હલચલ મચી ગઈ. જેના પરિણામે સુલેહ હોદયબીયાનો અમલ જાહેર થયો અને અમલમાં આવ્યો.

સ્ત્રીઓની બયઅત :

ત્રીજી મહત્વની બયઅત જે અહિ નોંધ કરવાને પાત્ર છે તે સ્ત્રીઓની બયઅતની છે.

કુરઆને મજીદના સુરા મુમ્તહેનાની ૧૨મી આયત જે ફત્હે મક્કા પછી ઉતરી.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعَنَّكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِمَنَّ فِي مَعْرُوفٍ قَبَايِعَهُنَّ وَاسْتَعْفِفْنَ لَهُنَّ اللَّهُ، إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ

હે નબી, જ્યારે ઈમાન લાવનારી સ્ત્રીઓ તારી પાસે એવી શરતે બયઅત કરવા આવે કે તેણીઓ,

(૧) ન કોઈ વસ્તુને અદાહની શરીક બનાવશે, (૨) અને ન ચોરી કરશે (૩) અને ન વ્યભિચાર કરશે (૪) અને ન પોતાની ઓલાદને મારી નાખશે. (૫) અને ન પોતાના હાથ અને પગ વચ્ચે (અર્થાત પોતાના મનમાંથી ઉપજાવી કાઢેલું) આળ ચડાવશે. (૬) અને ન કોઈ વ્યાજબી કાર્યમાં તારી નાફરમાની કરશે તો તેમની બયઅત સ્વિકારી લે, અને તેમના સંબંધમાં અદાહ પાસે ક્ષમા માગ, નિ:સંદેહ અદાહ મોટો ક્ષમાવાન (અને) દયાવાન છે. (આ આયતની નીચે અદામા ઝીશાન હયદર જવાદી, (તાબ સરાહ)નો હાશીયો, જે આપે કુરઆનના તરજુમામાં નકલ કર્યો છે વાંચકો તે ઈશારાઓનો અભ્યાસ કરે.)

કુરઆને મજીદમાં નોંધપાત્ર બે બયઅતનામાઓના નમુના જે રિસાલત મઆબ (સ.)ના રિસાલતના હોદાના અનુસંધાનમાં

જોવામાં આવ્યા તેનાથી સંબંધ અને સંદર્ભ ઉપર પણ પ્રકાશ પડે છે. પુરૂષો પાસે બયઅત લેતી વખતે અડગ રહેવા અને છટકી ન જવાનો વાયદો અને વચન છે. માત્ર ત્રણ વરસ પહેલા ઓહદની લડાઈમાં આ દ્રશ્ય સામે આવી ચુક્યું હતું. કુરઆને મજીદે અડગ રહેવા માટે અનેક વખત વારંવાર તાકીદ કરી છે : (સાબિત કદમ રહો, સબર કરો, જે હાદ કરો, અઘ્લાહથી ડરો અને તેમાં જ તમારા લોકોની સફળતા છે.) આયતનો સાબિત થએલો મુદ્દો એટલે કે ખુદાના હુકમો ઉપર અમલ અને (બીજી આયતમાં) નાજાએઝ કામો ન કરવાની તાકીદ ઉપર ભાર આપી રહ્યા છે. પુરૂષોમાં છટકી જવાનો મૂળ સ્વભાવ જલ્દી પેદા થઈ છે. તેથી મજબુતીથી પગ મૂકવાની તાકીદ કરવામાં આવી છે. મુરસલે અઅઝમની રેહલત પછી તલવાર અને કલમે વિચારો અને દ્રષ્ટિકોણમાં પરિવર્તન લાવવા માટે બેફામ અને બેધડક નાસ-ભાગ કરી છે. એટલે સુધી કે કરબલાની મહાન ઘટના બની. ઈમામ અસ્ર (અજ.)એ ફરમાવ્યું :

سلام من كو كان معك بالطّفوف لو قاك بنفسه حدّ

السّيوف

‘જો આપની સાથે કરબલામાં હોતે તો જાનની બાજી લગાડીને તલવારોથી આપનું રક્ષણ કરતે.’

મક્કાના વિજય પછી રિસાલત મઆબ સ.એ સ્ત્રીઓ પાસે બયઅત અને પાંચ નાજાએઝ કામો તરફ ધ્યાન દોર્યું. થોડી અભ્યાસપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી અલ-મુન્તઝરના મોહર્રમુલ હરામના ૧૪૨૨ હિજરીના “આલે ઝીયાદ કોણ ?”ના શિર્ષક હેઠળનો લેખ વાંચશો. જેમાં આ વિષય ઉપરની કાર્યવાહીની એક ઝલક જોવા મળે છે. એટલે કે અરબ સ્ત્રીઓમાં થોડી ચારિત્ર્યવાન ઉપરાંત તેમાં દશાવેલી ચારિત્ર્યહીન સ્ત્રીઓ પણ હતી. તેથી તેઓની ઉપર મનાઈના હુકમોની શરતો પણ લાગુ કરવામાં આવી હતી.

બીજો સમયગાળો મવલાએ કાએનાત અલી અલયહિસ્સલામનો છે. ઉસ્માનના કતલ પછી હઝરતના દરવાજા ઉપર મદીના વાસીઓ અને આજુબાજુના લોકોની ભીડ જામી. અને સૌએ ઈમામ અલી અલયહિસ્સલામાની સંપૂર્ણ તાબેદારીનો વાયદો કર્યો અને હઝરતના હાથ ઉપર બિનશરતી પોતાની બયઅત કરી. તે પછી આપે લોકોને કહ્યું, “એક તો મારો તમારી ઉપર હક છે અને એક તમારો મારી ઉપર હક છે કે હું તમારી ભલાઈ નજર સમક્ષ રાખું અને બયતુલ મલામાંથી તમને પૂરેપૂરો હક આપી દઉં. અને તમને શિક્ષણ આપું કે તમે અજ્ઞાન ન રહો અને તેવીજ રીતે તમને સારા સંસ્કારો શીખવાડું જેના ઉપર તમે અમલ કરો.... અને તમારા ઉપર મારો હક છે કે તમે બયઅત (ની જવાબદારીઓ)ને પૂરી કરો અને સામે અને પાછળથી ભલાઈ કરો. જ્યારે બોલાવું ત્યારે મારા અવાજ ઉપર લબ્બયક કહો અને જ્યારે કોઈ હુકમ આપું ત્યારે તેને બજાવી લાવો.” (નહજુલ બલાગાહ સુબ્હી સાલેહ ખુલ્બો ૩૪)

ત્રીજો સમયગાળો એ છે કે જ્યારે ઈમામ હસન અલયહિસ્સલામ થોડા લોકો સાથે બેઠા હતા કે શામનો અમીર દાખલ થયો. થોડા લોકોએ તેના હાથ ઉપર બયઅત કરી ત્યારે

ઈમામ અલયહિસ્સલામે ફરમાવ્યું :

ألا تعلمون أنّي امامكم مفترض الطاعة عليكم

“શું તમે નથી જાણતા કે યકીનથી હું તમારો ઈમામ છું. તમારી ઉપર મારી તાબેદારી વાજીબ છે.” (એટલે બયઅત ઈસ્લામનો પાયાનો નિયમ છે. જેની તાબેદારી તમારા ઉપર વાજીબ છે. તેને છોડીને બીજાની બયઅત કરો છો.) (કમાલુદ્દીન ૧/૩૧૬ પ્રકરણ ૨૯, ભાગ ૨)

ચોથો પ્રસંગ ઈમામ હુસયન અલયહિસ્સલામના જમાનાનો છે. જ્યારે યઝીદ ગાદી ઉપર આવ્યો અને મદીનાના હાકીમને પત્ર લખ્યો કે રસુલ સ.ના ફરઝન્દ હુસયન (અ.) પાસે બયઅતની માગણી કરો. અથવા તેમનું માથું કાપી નાખો અને મને મોકલી આપો. વલીદ બીન ઉલ્બાએ હઝરતને દારૂલ અમારામાં બોલાવીને બયઅત અંગે કહ્યું ત્યારે આપે ફરમાવ્યું : “હું નબીની અહલેબયત છું, રિસાલતના ઈલ્મનો ખજાનો છું. મલાએકાઓના આવવા જવાનું સ્થાન છું અને રહેમતનું કેન્દ્ર છું. એ અમીર ! યઝીદ શરાબ પીનારો છે. સન્માનીય માણસોને કતલ કરે છે અને જાહેરમાં ગુનાહનું આચરણ કરે છે.”

مثلى لا يبائع مثله

મારા જેવો તેના જેવાના હાથ ઉપર બયઅત નહિ કરે. (અલ-મુન્તઝર હિ. ૧૪૨૨ મોહર્રમ અંક) અહીંથી આશરે છ મહિનામાં કરબલાની મહાન ઘટના બની.

જ્યારે બયઅતની પવિત્રતા અને તેની ભવ્યતાને દબાણપૂર્વક મેળવવાનું શરૂ થયું, અને સૌથી વધુ નજીસ રાજકર્તાઓ અઘ્લાહના ખાસ બંદાઓ પાસે બયઅતની માંગણી કરવા લાગ્યા ત્યારે જાણે કે ઈસ્લામની આબરૂ ઉપર આફત આવી પડી. યઝીદના ગાદીવારસ થતાં પહેલા મોગીરાએ ૪૦ વ્યક્તિઓને કુફાથી મોઆવીયા પાસે મોકલ્યા. જે લોકોએ યઝીદના હાથ ઉપર બયઅત કરી, યઝીદ તે લોકોના આગેવાનને ખુણામાં લઈ જઈને પૂછ્યું : મુગીરાએ તમારું ઈમાન કેટલામાં ખરીદ્યું. તેણે જવાબ આપ્યો ૪૦૦ દિરહમમાં. (અલ મુન્તઝર મોહર્રમ હિ. ૧૪૨૨)

બયઅત એટલે કોલ-કરાર અને વફાદારી, વાયદો અને વચન, પવિત્રતા અને સ્વચ્છતા. આ બધું રાજકર્તાઓના દગા ફટકાથી નાશ થવા લાગ્યું. ઈસ્લામની રૂહ જાણે કે બયઅતના મેદાનમાં પોતાનું મુળ સ્થાન અને ઉચ્ચતા શોધી રહી હતી ત્યાં તો સચ્ચદુશ્શોહદા ઈમામ હુસયન અલયહિસ્સલામનો અવાજ મદીનાથી બુલંદ થયો. مثلى لا يبائع مثله અને સમગ્ર જગત ઉપર છવાઈ ગયો. હિ.સન ૬૧નું નવું વરસ સાક્ષી છે કે પછી બયઅત ઝુલમ અને ખૂબ નીચતાભર્યા રાજકર્તાઓના દસ્તૂરથી ઘણી ઉચ્ચ બની ગઈ. અંતે તેના અંતિમ સૌથી વધુ સુરક્ષિત સ્થાનમાં સ્થાઈ બની ગઈ. આ એક હકીકત છે કે હઝરત હુક્કત (અલયહિસ્સલામ) સામે આવશે અને ઝુહુરના સમયે બયઅતનું પુનરાવર્તન થશે. જ્યારે તેનો નકશો કિતાબોમાં સિલસિલાબંધ જોવામાં આવે છે ત્યારે ક્યારેક

એવું લાગે છે કે કોઈ સોનેરી સ્વપ્ન જોઈ રહ્યો હોય. અને હૃદય ખુશીથી પુલકિત થઈ જાય છે. પછી જાણે સ્વપ્નના મોજુદ રહેલા તારો વિખરાઈ જાય છે. પોતાના મુલ્ય વગરના કાળી યાદીવાળા આમાલનામા વચ્ચેથી કણસતા હિબકાઓ લેતો રૂહનો અવાજ સંભળાય છે. પછી ભયથી સમગ્ર શરીર ઘુજી ઉઠે છે. ક્યારેક એવું લાગે છે કે કોઈ જાણીતો ચહેરો દેખાઈ ગયો છે. જે કુફાની ચાર દિવાલોમાં શહાદતના સમયે કોઈના ઝબ્હ થવાથી આંસુ વહાવી રહ્યો છે. આ બધી હકીકત જાણ્યા પછી પણ અસરના ધગધગતા વાતાવરણમાં “હલમીન નાસેરીન....” ના અવાજ ઉપર લબ્બચક કહીને દોડવાને બદલે કોઈ નિરાશાની સાથે અર્થઘટનની પરેશાનીઓની સાંકળોથી બંધાઈને રહી ગઈ હોય. આ મારા આત્માનો પોતાનો અવાજ હતો. જે ઠંડા નિશ્વાસનો સહારો લઈને જીભ ઉપર અદા થઈ ગયો.

એટલા માટે કે આજે કરબલાની કરૂણ ઘટના પસાર થયાની ૧૪ સદીઓ પસાર થઈ ગઈ. એટલે સુધી કે ગયબતે સુગરા આવી. અને મુશકેલીઓ દૂર થવાના દરવાજાઓ ઉપરથી પણ પહેરો હટાવી દેવામાં આવ્યો. એટલે કે નયાબતના દરવાજાઓ બંધ થઈ ગયા. ગયબતે કુબરાનો લાંબો સમયગાળો આવી ગયો. હવે આપણે શીયાઓને માટે મરજાઅના દરવાજાઓ ખટખટાવવાના દિવસો આવ્યા. અને આપણી રોજબરોજની આસાનીઓ માટે તકલીફનો માર્ગ ખુલ્લો કરી દેવામાં આવ્યો. ફકીહો અને સાલેહોએ પોતાની મહેનત અને કાબેલિયતથી શરીરતના પ્રશ્નોનો ઉકેલ લાવવાનો સિલસિલો હઝરત હુજ્જત (અજ) સાથે કાયમ રાખ્યો. બયઅતની ભવ્યતા, તેની આબરૂ, તેનું મહત્વ, તેની તાજગી, તેની ખુશબુ, તાજા ફૂલો ઉપર ઘૂળ લાગવા ન દીધી. આપણા માટે મઅસુમીન (અ.)ની દોઆની સાથે તેની રીતભાત પણ અર્પણ કરી. એટલું જ નહીં બલ્કે કેટલો પરિશ્રમ વેઠ્યો હશે, કેટલાં દુઃખો સહન કર્યા હશે, કેટલા પ્રયત્નો, સંશોધનો અને છાનબીન પછી ફકીહો આપણને જ્ઞાનનો પ્રકાશ આપ્યો અને બયઅતનું અર્થઘટન કર્યું. અને તેના મૂળ અર્થથી જાણકાર બનાવ્યા કે “બયઅત માત્ર અદ્લાહના પયગમ્બર અને મઅસુમ ઇમામો અલયહેમુસ્સલામની જ થઈ શકે છે. અને બયઅતને તોડવી ગુનાહે કબીરા છે.” બેહારૂલ અન્વાર ભાગ ૬૮ પાના ૧૮૫ના હવાલાથી આ લખાણ નકલ કરવામાં આવ્યું છે કે ઇમામ મુસા બીન જઅફર અલયહોમાસ્સલામે ઈરશાદ ફરમાવ્યું :

“ત્રણ ગુનાહ એવા છે જે હલાક કરી દે છે અને સખત અઝાબમાં સપડાવી દે છે, બયઅતને તોડવી, સુન્નતને તજી દેવી અને જમાઅતથી દૂર રહેવું.”

આ સમગ્ર લખાણનો ખુલાસો એ છે કે બયઅતનું પ્રકરણ એક વિસ્તૃત ચર્ચા છે. જેનો એક ઐતિહાસિક મુદ્દો છે. જે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં તેની ઓળખ કરાવે છે. બયઅતના સંદર્ભમાં ઇમાનની કેટલીક ગણતરી છે, કેટલાક માપદંડ છે જેના ઉપરથી અદ્લાહના દીન ઉપર યકીન રાખનારાઓનું ચારિત્ર્ય, બોલચાલ, રહનસહન બેસવા ઉકવાની રીતભાત, ખોરાક અને પોશાક, સામૂહિક અને વ્યક્તિગત

સંબંધો, એ બધું જે જીવનની મૂડી છે તેને પરખી, તોલી અને માપી શકાય છે. તેના થકી આપણને પોતાના અને પરાયા વચ્ચેનો ભેદ જાણી શકાય છે. સમજદારીની સાથે જીવવાની એક રીત પેદા થાય છે. આપણાઓમાં જેણે બયઅતનો પટ્ટો પોતાના ગળામાં બાંધ્યો છે તેમાં પણ વિચાર અને દ્રષ્ટિના દરજ્જાઓ ઉપર દરજ્જાઓ છે.

આ દ્રષ્ટિથી તે સમયને નજર સામે રાખીએ જ્યારે અદ્લાહની હુકુમતની સ્થાપના થશે. જ્યારે અદ્લાહની હુજ્જત સમગ્ર જગત ઉપર છવાઈ જશે. જ્યારે અદ્લાહની મખ્લુક, સર્જનો અને બધા બંદાઓ અદ્લાહના ખલીફાની દેખરેખ હેઠળ હશે. જ્યારે સૌથી પહેલા ઇમામતનો સૂર્ય ગયબતના ઘનઘોર વાદળોને હટાવીને પોતાનો પ્રકાશિત ચહેરો જાહેર કરશે. મકામે ઇબ્રાહીમ હશે. કાબાની દિવાલો હશે, સૌથી પહેલાં ૩૧૩ અદ્લાહના ખાસ બંદાઓ આગળ ધપશે. આપના હાથ ઉપર બયઅત કરશે. સવાર ખુશનુમા હશે. વાતાવરણ સાંત્વન આપનારું હશે. રૂહુલ અમીન અત્તરનો છંટકાવ કરશે. સવારના મંદ પવનની લહેરો શાંતિ બખ્શશે. બયઅતના મુલ્યોનો માપદંડ સામે હશે. દિલની ધડકનોમાંથી ફક્ત અદ્લાહને માટે અને ઇમામને માટેના નિખાલસ સૂરોનું રટણ અદ્લાહના નગ્માઓમાં ભળી જઈને વાતાવરણને ખુશગવાર બનાવી દેશે. શરતો, વાયદાઓ અને વચનો હશે, વફાદારી હશે, દોસ્તી અને વફાની મહેર હશે, પાક તીનત દ્રષ્ટિ ધરાવનારાઓને ભય કે ખતરો બિલકુલ નહિ હોય. આ બયઅતનામું એ છે કે જેને પરહેઝગારોના મવલા, સિદ્ધ પુરૂષ, રિસાલતના ઇલ્મના દરવાજા હઝરત અલી ઇબ્ને અબી તાલિબ અલયહિસ્સલામે પોતાની ખિલાફતના સમયમાં પોતાના શીયાઓને લેખિત રીતે આપી દીધું. જેથી આશાઓ તૂટી જવા ન પામે. નિરાશા પાસે ન આવે. પ્રતિક્ષા જીવંત રહે. વાસ્તવિકતાના પ્રકાશના કિરણો દેખાય. ઈન્શાઅદ્લાહ હઝરતના ઝુહુર વખતે આપણે પહેલી સફમાં હશું.

અને અદ્લાહના જાહેર કરાએલા કરામતવાળા હાથો ઉપર બયઅત કરવાનું સન્માન પ્રાપ્ત કરશું. તે બયઅતનામું આ પ્રમાણે છે:

કાએમ (અજ્જલદ્લાહો ફરજહુ શરીફ)ના અસહાબો આપના હાથો ઉપર બયઅત કરે છે કે :

૧. ચોરી ન કરશું
૨. ઝીના ન કરશું.
૩. કોઈ મુસલમાનને ગાળ ન દેશું.
૪. ખુરેઝી (જે હરામ છે) ન કરશું
૫. કોઈની આબરૂ ઉપર નજર ન નાખશું.
૬. કોઈ ઘર ઉપર હુમલો કરશું નહિ.
૭. કોઈને નાહક નહીં મારીયે.
૮. સોનું, ચાંદી, ઘવ, જવનો સંગ્રહ ન કરશું.
૯. યતીમનો માલ ન ખાશું.
૧૦. જે વસ્તુ નથી જાણતા તેની સાક્ષી ન આપશું.
૧૧. મસ્જિદને વેરાન ન કરશું.
૧૨. દારૂ અને નશાયુક્ત વસ્તુઓથી પરહેઝ કરશું.

૧૩. રેશમ અને સોનાના તારવાળા કપડાં નહિ પહેરીએ.
૧૪. સોનાનો કમર-પટ્ટો નહિ પહેરીએ.
૧૫. ડાકુગીરી નહિ કરીએ.
૧૬. રાહદારી ઉપર તંગદીલી ફેલાવશું નહિ.
૧૭. સમાન લીંગની સાથે અપકૃત્યુ થશે નહિ.
૧૮. ખાવાની વસ્તુઓ જેમકે ઘઉં અને જવને બરબાદ ન કરશું.
૧૯. થોડા ઉપર સંતોષ કરશું.
૨૦. અત્તરનો ઉપયોગ કરશું.
૨૧. ગંદકીથી દૂર રહેશું.
૨૨. સારા કાર્યો કરવાની પ્રેરણા આપશું.
૨૩. ખરાબ કાર્યોથી બચશું.
૨૪. જાડા કપડાં પહેરશું.
૨૫. માથાની નીચે માટીનો તકિયો રાખશું.
૨૬. ખુદાની રાહમાં જે હક છે તે રીતે જેહાદ કરશું.

ઈમામ અલયહિરસલામ તેઓ સાથે કોલકરાર કરશે :

૧. તેમની સાથે રહેશું.
૨. તેમની જેવા કપડાં પહેરશું.
૩. તેમના વાહનો જેવા વાહન રાખશું.
૪. તેમની મરજી મુજબ કાર્ય કરશું.
૫. ઓછામાં ખુશ રહેશું.

૬. અદ્દાહ તબારક વ તઆલાની મદદથી દુનિયાને ન્યાયથી ભરી દેશું. જે રીતે જુલમ અને અત્યાચારથી ભરી હશે.
૭. જે ઈબાદતનો હક છે તેવી ઈબાદત કરશું.
૮. પોતાના માટે કોઈ દરવાન કે ચોકીદાર રાખશું નહિ.

(કિતાબે જહાન બઅદ અઝ જુહુર ૧૨૫-૧૨૬)

આજના શીયા સમાજને (પછી તે દુનિયાના ગમે તે ખુણામાં હોય) આ બયઅતની શરતો, વાયદો અને વચનો ઉપર ભરપૂર ધ્યાન આપવું જોઈએ. નાના હોય કે મોટા, ઓછું ભણેલા હોય કે વધુ, દરેકે આ બયઅતનામું જીવની જેમ રાખવું જોઈએ. જો આ બયઅતનામાની કલમો ઉપર ધ્યાન આપવામાં અને તેના ઉપર સમાજ અમલીકરણ કરે તો એક સંપુર્ણ સ્વસ્થ, ખુશહાલ અને પરિણામલક્ષી સમાજનું ઘડતર થશે. દરેક દ્રષ્ટિએ વ્યક્તિની આઝાદીના રક્ષણને નજર સમક્ષ રાખવામાં આવી છે. આપ પોતાની ફૌજના સરદારો અને લશ્કર પાસેથી આ વચન લેશે કે નાહક ખુનામરકી નહિ કરે. તાકતના બળથી યતીમોના માલ ઉપર હાથ નહિ નાખે. વ્યભિચાર અને બીજા અપકૃત્યોથી દૂર રહીને પવિત્ર જીવન પસાર કરશે. ઝગમગાટવાળા કપડાથી પરહેઝ કરશે. બીજાની સ્ત્રી ઉપર નજર નહિ નાખે. સાદા ખોરાક ઉપર સંતોષ માનશે. વિગેર... વિગેરે. અહીં એક મુદ્દો છે કે માટી ઉપર તકિયો કરશું. આ વાક્ય વાસ્તવિક પણ છે અને સાંકેતિક પણ છે. એટલે કે એક સૈનિક માટે એબ નથી કે તે માટીને તકિયો બનાવે અને તે સરખામણી અબુ તુરાબના પુત્રોના અનુયાયીઓ સાથેની છે. આ નમ્રતાની અને સાદગીની નિશાની છે. પછી તે દૂરદૂરના દેશોની સેવા કરવા જેવી જવાબદારી પણ કેમ ન હોય અને હુકમો આપવાની સત્તા પણ

પોતાના હાથમાં કેમ ન હોય.

આ બયઅતનામું એક ન્યાય કરનારને ન્યાયનું આમંત્રણ આપી રહ્યું છે. તેને દ્રષ્ટિ સમક્ષ રાખો. મૌલાએ- કાએનાતના જમાનાથી ૧૪ સદીઓ પસાર થઈ ગઈ. અને આ બયઅતનામું ઈતિહાસના પાનાઓ ઉપર તબદીલ થઈને -સફર કરીને- આપણા સુધી આવી ગયું છે. આ લાંબી મુદ્દતમાં સવાલ કરી શકાય છે :-

૧. શું સફરનો માર્ગ સંપુર્ણ સંશોધનો અને સુરક્ષાનો પ્રબંધ થવા પછી પણ સલામત છે ?
૨. શું ખુરેઝી-રક્તપાતમાં કમી આવી છે ? સાચું તો એ છે કે દરેક પગલું ભયના માર્ગમાં પડી રહ્યું છે.
૩. શું માનવ-હકો ઉપર ત્રાપ મારવાની સંખ્યા ઓછી થઈ છે?

૪. શું ચારે તરફથી નિરાધાર, નિ:સહાય, નિર્બળ લોકોના નિશ્વાસ નથી સંભળાતા ?

આ બયઅતનામાની આશાએ આ ઘનઘોર અંધારામાં હજારો દિપકો પ્રગટાવી દીધા છે. મઅસુમો (અ.)એ આ શીખ આપી છે કે દરરોજ સુબહના સમયે દરેક શીયાએ દોઆએ અહદ શાંત ચિત્તે એકાગ્રતાથી પડવી જોઈએ. તેના અર્થ અને મતલબ ઉપર ધ્યાન આપે. દોઆએ અહદના આ વાક્ય ઉપર ખૂબજ ચિંતન અને મનન કરે.

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اُجِدُّدُ لَكَ فِى صَبِيْحَةٍ يَوْمِى هَذَا وَمَا عِشْتُ مِنْ اَيَّامِ عَهْدًا وَّعَقْدًا وَّبَيْعَةً لَكَ فِى عُنُقِى

એ અદ્દાહ ! આજના દિવસે, આ સવારના અને જ્યાં સુધી જીવતો રહીશ ત્યાં સુધી તે હઝરત (અજ)થી વાયદા અને વચનને દોહરાવું છું અને દોહરાવતો રહીશ અને તે હઝરત (અજ)ની બયઅતની તોક મારા ગળામાં પહેરી રાખીશ. (દોઆએ અહદ મફાતિહ- પા. ૫૪૨)

فى صبيحة يومى هذا

મારો દિવસ સુબહથી શરૂ થાય છે. દોઆએ અહદ સંબોધન કરે છે. કસોટીનો દિવસ શરૂ થઈ રહ્યો છે. નફસનો હિસાબ કરવો જરૂરી છે. ત્યાગ અને બલીદાનનું ચલાણ બાકી રહે. અમીરો માટે રેહમદીલી અને વફાદારીનો સંદેશ છે. ગરીબો માટે સંતોષની તાકીદ છે. પેટને ગંદકી અને હરામથી બચાવી રાખો. આ દિવસ ચારિત્ર્ય બનાવવાનો છે. વ્યક્તિત્વને શણગારવાનો છે, શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિનો છે. આવી બીજી સવાર આવશે પછી સૂરજ ઉપર ચઢશે. બપોર થશે ત્રીજા પહોરનો છાંયો ઢળશે. સંધ્યાની કાલીમાં વધશે. રાત ઉંઘની ખુમારી લઈને આવશે. પછી નમાઝ પઢનારાઓ માટે દોઆએ અહદ કહેશે. છેવટે સાંભળનાર કહેશે :

و اكحل ناظرى بنظرة منى اليه

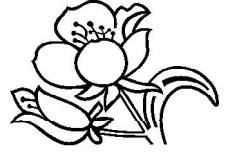
“અને સુરમો લગાડી દો મારી આંખોમાં તેમના દીદારનો.”
નિશાનીઓ બતાવી રહી છે કે તે સવાર નજદિક છે જે સીધો

(અનુસંધાન ૧૦માં પાના પર)

નાએબે ખાસ બીજા

જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન સઈદ અમ્રવી

અલ-મુન્તઝરના વાંચકો ૧૫, શઅબાનુલ મુઝઝમ હિ. સન ૧૪૨૧ના વિશેષ અંકમાં “નયાબતની જરૂરત” અને હિ. સન ૧૪૨૨ના વિશેષ અંકમાં “પહેલા નાએબે ખાસ” શિર્ષકો હેઠળના લેખોનો અભ્યાસ કરી ચૂક્યા છે. હવે આ વરસે આ વિષયના અનુસંધાનમાં ત્રીજી કડી એટલે કે બીજા નાએબે ખાસ જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન બીન સઈદ અમ્રવી રીઝવાનુદ્દાહ તઆલા અલયહેના જીવન ઉપર પ્રકાશ પાડશું.

કાલ ઇમામ હસન (અ.સ.) : અલ્અમ્રીયી વબ્નોહુ સેકતાને ફમા અદયા એલચક ફઅમ્રી યુદેયાન

“ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ ફરમાવ્યું : અમ્રવી (ઉસ્માન બીન સઈદ રીઝ.) અને તેમના પુત્ર (મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન) બન્ને ભરોસાપાત્ર છે. આ બન્ને જે કાંઈ તમારા સુધી પહોંચાડે છે તે અમારા તરફથી પહોંચાડે છે.” (તારીખુલ ગયબતે અસ્સુગરા-સય્યદ મોહમ્મદ બાકિરુ સ્સદ્ર ફૂત પાના ૪૦૩)

ઇમામે ઝમાના (અ.સ.)એ ફરમાવ્યું : લમ યઝલ સેકતોના ફી હયાતીલ-અબ (રઝી.)

“તેઓ પોતાના પિતા (ઉસ્માન બીન સઈદ (રઝી.)ના ઝમાનાથી જ અમારા માટે ભરોસાપાત્રા અને વિશ્વસનીય છે.”

આપણા લાખો સલામ એ મહાન હસ્તી ઉપર જેની કારકિર્દી માટે બે મઝસુમ ઇમામો (અ.) કહે છે કે મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.) અમારા માટે વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર છે.

અમે સાક્ષી આપીએ છીએ કે મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.) (નાની ગયબતમાં) જમાનાના ઇમામ સુધી પહોંચવાનો દરવાજો છે. આપે નયાબતના કાર્યને ખુબજ સુંદર રીતે પાર પાડ્યું. આપ અમીન પ્રતિનિધી હતા. અને સાક્ષી આપીએ છીએ કે ખુદાએ આ નયાબત અને પ્રતિનિધિત્વના હોદ્દાને પોતાના નુરથી મખ્સુસ કર્યા.

આ જ મઅરેફતની સાથે અમે આપની પરિસ્થિતિ જાણવા ચાહીએ છીએ.

નોંધ : નયાબત અને પ્રતિનિધિત્વના મહાન હોદ્દાના મહત્વનો અંદાજ અમે અગાઉના અંકોમાં આપી ચૂક્યા છીએ. નયાબત અને નાએબની ઓળખ પછી જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માનની જીવનશૈલી જાણીને જમાનાના ઇમામ અને તેમના નાએબ અંગેની આપણી અકીદત વધુ દ્રઢ થઈ જશે.

નામ, લકબ અને કુત્બીયત :

આપનું નામ મોહમ્મદ, આપના પિતાનું નામ ઉસ્માન અને દાદાનું નામ સઈદ હતું. ઉસ્માન બીન સઈદના દાદા અમરૂ હતા. તેથી આપના નામની સામે અમ્રવી (અમ્રી) લખવામાં આવે છે. આ રીતે આપ ઇતિહાસમાં મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન બીન સઈદ અમ્રવી કહેવાય છે. આપની કુત્બીયત અબુ જઅફર હતી. તે સિવાય

આપની બીજી કોઈ કુત્બીયત કિતાબોમાં નથી મળતી. આપના લકબો અમરી, અસદી, કુફી, સમ્માન અને અસ્કરી પણ દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

વિદ્વાનોની દ્રષ્ટિએ આપનું મહત્વ :

આ લેખની શરૂઆતમાં ઇમામે હોદા અલયહેમુસ્સલામથી આપની મહાનતાનો અંદાજો થઈ ચૂક્યો છે. હવે વિદ્વાનોના કથનો જુઓ :-

શયખ તુસી પોતાના પુસ્તક રેજાલમાં લખે છે : “મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન બીન સઈદ અમરવી, આપની કુત્બીયત અબુ જઅફર અને આપના પિતાની કુત્બીયત અબુ અમરૂ છે. બન્ને, જમાનાના ઇમામના વકીલ હતા. અને બન્ને, તાએફે શીયા ઇમામીયા પાસે ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે.” (રેજાલે તુસી ૧૦૧ પાનું ૫૦૮)

આવા જ પ્રકારનું કથન અદામા હીદીએ પોતાની રેજાલ, (પહેલી) “મીમ” અક્ષર ૫૮ નંબરમાં લખેલ છે.

મરહુમ મામકાનીએ તન્કીહુલ મકાલમાં લખ્યું છે કે આ વ્યક્તિ (મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.))નું સ્થાન અને ઉચ્ચતાનું મહાન હોવું અને આપની ઉચ્ચ કક્ષા ઇમામોના સાથીદારોની નજદિક કોઈ સ્પષ્ટીકરણ અથવા દલીલ કે પુરાવા ભેગા કરવા કરતાં વધુ મશહુર છે.

આપના પિતાની જીવનશૈલીથી જણાય છે કે આપ પોતાના પિતાના જીવન દરમિયાન જ જમાનાના ઇમામ અલયહિરસલામની નયાબત અને વકીલાતની સનદ મેળવી ચૂક્યા હતા.

આપે આ વિષે મરહુમ મજલિસીનું પુસ્તક બેહાડલ અન્વારના હવાલાથી લખ્યું છે.

આયતુદ્દાહુલ ઉઝમા સય્યદ અબુલ કાસિમ ખુઈ (તાબ સરાહે) કિતાબ : મોઅજમુર-રેજાલુલ-હદીસમાં લખ્યું છે :

“વર્ષે વાયાતો ફી જલાલતેહી વ અઝમતેહી મકામેહી મોતાઝફરતુન”

“આપ (મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.))ના સ્થાન અને મરતબાની વિશેષતા અને મહાનતાના બારામાં જે રિવાયતો નકલ થઈ છે તે ઘણી વધારે છે.”

અમુક રેજાલના આલીમોએ આપને સંપાદક અને લેખક દર્શાવ્યા છે. તેથી એક ખુબજ જાણીતું અને મશહુર કથન આ રીતે નકલ કરવામાં આવ્યું છે.

ઇબ્ન નુહ (અબુલ અબ્બાસ અહમદ બીન અલી બીન નુહ સયરાફી) કહે છે : અબુ નસ્ર હેબતુદ્દાહ, ઉમ્મે કુલસુમ બિન્તે અબુ જઅફરના નવાસા (ઉમ્મે કુલસુમ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માનની દિકરી હતા. અબુ નસ્ર હેબતુદ્દાહ ઉમ્મે કુલસુમના નવાસા હતા) કહેતા હતા કે હ. અબુ જઅફર મોહમ્મદ બીન ઉસ્માને ફીકાહમાં પુસ્તકો

લખ્યા છે અને આ બધી હદીસોને ઇમામ હસન અસ્કરી અલયહિસ્સલામ, ઇમામ ઝમાના અલયહિસ્સલામ અને તેમના પિતા ઉસ્માન બીન સઈદથી (જે ઇમામ અલી નકી અલયહિસ્સલામ અને ઇમામ હસન અસ્કરી અલયહિસ્સલામથી નકલ કરતા હતા) સાંભળી હતી.

આ બધી કિતાબોમાંની એક કિતાબ “અલઅશરબહ” હતી. ઉમ્મે કુલ્સુમ બિન્તે અબુ જઅફર (રઝી.) ફરમાવતા હતા : આ કિતાબ મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન (રઝી.)ની વસીયત મુજબ હુસયન બીન રવહ (ત્રીજા નાએબ)ની પાસે પહોંચી હતી. અને તેમના હાથમાં હતી. અબુ નસ્ર કહે છે હું માનું છું કે હુસયન ઇબ્ન રવહ પછી આ કિતાબ અબુલ હસન સૈમુરી (ચોથા નાયબ)ની પાસે પહોંચી. (“અલ-ગયબહ”-શયખ તુસી કૃત, પાના ૩૬૩)

મરહુમ આયતુલ્લાહુલ ઉલમા ખૂઈએ મોઅજમુર-રેજાલમાં આ હદીસ પછી આ રીતે મતવ્યો દર્શાવ્યા છે :-

આ રિવાયત બે બાબતોને સાબિત કરે છે :

(૧) મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.) કિતાબના લેખક હતા.

(૨) આપે ઇમામ હસન અસ્કરી અને ઇમામ ઝમાના (અલયહોમાસલામ)થી રિવાયતો નકલ કરી છે.

શિયાઓના મરજઅ અને આશ્રય સ્થાન :

જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.)ના જીવન ઉપર નજર કરીએ અને આપના થકી નકલ થએલી હદીસો અને આપના નામથી રજૂ કરવામાં આવેલ સૂચના પત્રો (તૌકીઆત)નો અભ્યાસ કરીએ તો સરળ રીતે સમજાય જશે કે બધા ઇસ્લામી શહેરોના આપના બધા વકીલો ચર્ચા, ફીકાહ, સામૂહિક મસાએલો કે પ્રશ્નો માટે આપની તરફ રજૂ થતા હતા. ઉદાહરણ રૂપે પ્રસંગ ટાંકીએ છીએ.

અબુલ હસન અલી બીન અહમદ દલાલ કુમ્મી કહે છે : “શિયાઓની એક જમાતમાં એ વાતનો મતભેદ થયો કે શું ખુદાવદે આલમે સર્જન અને રોજની શક્તિ ઇમામોને સુપ્રત કરી છે કે નથી કરી ? એક જમાતનું કહેવું છે કે આ અસંભવ છે, ખુદાના માટે આ જાએઝ નથી. કારણ કે શરીરોને ખુદાની સિવાય બીજું કોઈ પેદા કરી શકે નહિ. જ્યારે બીજી જમાતનું કહેવું છે કે ખુદાવદે મોતઆલે ઇમામોને સર્જન કરવાની અને રોજ આપવાની શક્તિ અર્પણ કરી છે તેથી તેઓ સર્જન કરે છે અને રોજ આપે છે. આ અનુસંધાનમાં પ્રચંડ મતભેદ થયો. એક માણસે કહ્યું કે તમે અબુ જઅફર મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અમરવી તરફ આ અંગે કેમ રજૂ નથી થતા અને તેમને આ સવાલ નથી કરતા જેથી તે તમને સત્ય જાહેર કરે. તે ઇમામ ઝમાના (અલયહિસ્સલામ)ના પ્રતિનિધિ છે. બધા આ વાતથી રાજી થઈ ગયા અને અબુ જઅફર પાસે રજૂ થયા. તેથી એક ચીઠ્ઠીમાં આ સવાલ લખી તેમને સુપ્રત કરવામાં આવી. આપે ઇમામે ઝમાના (અ.) પાસે આ ચીઠ્ઠી રુજુઅ કરી. જવાબમાં એક તૌકીઅ આવી, જેમાં લખાણ હતું : નિશંક માત્ર ખુદાવદે મોતઆલ શરીરોને પેદા કરે છે અને રોજને વહેંચે છે. પરંતુ ન તો તે શરીર છે અને ન તો શરીરમાં પરિવર્તન કરે છે, અને કોઈ પણ વસ્તુ તેની પ્રતિકૃતિ નથી. તે (અહાહ) સાંભળનાર અને જાણનાર છે. ઇમામો ખુદાવદે આલમ

પાસે માગે છે અને તે (અહાહ) પોતેજ પેદા કરે છે. તેઓ ખુદાને દરખાસ્ત કરે છે તેથી તેઓની દરખાસ્તને કબુલ કરવા માટે અને તેઓના હુકમે વિશેષતા આપવા માટે તેઓને રોજી અને સર્જન ઉપર શક્તિ અર્પણ કરે છે.

આપની નયાબતનો સમય ઘણો લાંબો છે. અમે અગાઉ જણાવ્યું તે મુજબ આપ શીયાઓ માટે મરજઅ હતા. અસંખ્ય ઇલ્મ, ફીકાહ, સામૂહિક અને વ્યક્તિગત મસઅલાઓ અને મુશ્કેલીઓનો ઉકેલ આપતા રહ્યા છે. આ લાંબા સમયગાળામાં જે કાંઈ સૂચનો-તવકીઓ ઇમામ ઝમાના (અ.) તરફથી મેળવી છે તે અક્ષરે અક્ષર વિષય અનુસાર જુદી જુદી કિતાબોમાં મોજુદ છે. જ્યારે અમુક કિતાબોમાં પૂરેપૂરી તવકીઅ એકજ જગ્યાએ નકલ થઈ છે.

એક ખૂબજ મહત્વની તવકીઅ જે આપની મારફતે ઇસ્લાક બીન યઅકુબના નામે સાદર થઈ છે તેનો અમુક ભાગ અહીં લખી રહ્યા છીએ. આ તવકીઅ જુદાજુદા સવાલોના જવાબમાં આવી છે.

ઇસ્લાક બીન યઅકુબ ફરમાવે છે કે આ તવકીઅ મારા મવલા ઇમામ ઝમાના (અ.)ના પવિત્ર હાથોથી લખેલી આ રીતે મળી : ખુદા તમારી હિદાયત કરે. અને સાચા અકીદા ઉપર બાકી રાખે. અને જે રીતે તમે સવાલ કર્યો છે કે મારા ખાનદાનના અમુક લોકો અને મારા કાકાના દિકરા ભાઈઓએ મારા વજુદનો ઇન્કાર કર્યો છે. તો જાણી લો, ખુદા અને કોઈ વ્યક્તિની વચ્ચે સગપણ નથી. અને જે માણસ અમારા વજુદને નકારતો હોય તો અમારામાંથી નથી. અને જે માર્ગ ઉપર તે ચાલી રહ્યો છે તે નૂહ (અ.)ના દિકરાનો માર્ગ છે. અને જે માર્ગ અમારા કાકા જઅફર અને તેમની અવલાદે અપનાવ્યો છે તે યુસુફ (અ.)ના ભાઈઓનો માર્ગ છે.

આ તવકીઅનો બીજો વિષય : પરંતુ ફક્કાઅ (જવનો શરાબ) તેનું પીવું હરામ છે. પરંતુ શલમાબ પીવામાં કોઈ વાંધો નથી. (શલમાબ શયલમમાંથી બનાવવામાં આવે છે, આ જવના દાણાની જેવા હોય છે.)

જ્યાં સુધી વાત છે તે માલોની જે તમે હદીયાના નામથી અમને પહોંચાડો છો. તો અમે તે તમારા ગુનાહોને પાક કરવા ખાતર કબુલ કરીએ છીએ. તેથી જે ઇચ્છે છે તે અમને માલ પહોંચાડે છે અને જે નથી ઇચ્છતા, નથી પહોંચાડતા. જે કાંઈ ખુદાએ અમને આપ્યું છે તે વધુ સાડું છે તેના કરતા જે કાંઈ તમે આપો છો.

ઝુહુરના સમયની કોઈને પણ ખબર નથી :

આ તવકીઅમાં આગળ ફરમાવે છે : મારા ઝુહુરનો સમય ખુદાવદે મોતઆલના ઇરાદા સાથે સંકળાએલો છે. જે કોઈ ઝુહુરનો સમય નક્કી કરશે તે જુદો છે.

માર્ગદર્શન :

અને જ્યારે નવા નવા બનાવો અને પ્રસંગો ઉપસ્થિત થાય ત્યારે અમારી રિવાયતોને રજૂ કરનારાઓ (હદીસના રાવીઓ (ફકીહો))નો સંપર્ક કરો. કારણ કે તેઓ તમારી ઉપર અમારી હુક્કત છે અને હું તેઓના ઉપર ખુદાની હુક્કત છું.

તે પછી હઝરત (અજ)ની અમુક વાતો મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અમરી (રઝી.)ની વિશ્વસનીયતા, અલી બીન મહઝયાર

અહવાઝીની શંકા અને તેને રદ કરવાની બરતરફીનો દોઆ, પછી ગાનારી સ્ત્રીનો માલ હરામ હોવો, મોહમ્મદ બીન શાઝાન બીન નઈમ નિશાપુરીની અહલેબયતના દોસ્તોમાં ગણતરી કરવી, અબુલ ખતાબ મોહમ્મદ બીન અબી ઝયનબ અને તેના અનુસરનારાઓને મલઉન ગણવા, આ પ્રકારના બીજા ઘણા મહત્વના મસઅલાઓ તરફ તાકીદ છે.

સેહમે ઇમામનો અયોગ્ય ઉપયોગ : ફરમાવે છે : અને જે લોકો અમારા માલ (સેહમે ઇમામ)ને પોતાની પાસે સંભાળીને રાખે છે, અગર જો તેમાંનો થોડો ભાગ પોતાના માટે હલાલ ગણે છે અને ઉપયોગ કરે છે તો તે એવું છે કે તે લોકોએ આગ ખાધી હોય.

ગયબતનું કારણ ? : અને ગયબતનું કારણ જે છે તે ખુદાવંદે આલમનું ફરમાન છે :

યા અથ્યોહલ્લઝીના આમનુ લા તસ્અલુ અન અશ્યાઅ ઇન તોબદલકુમ તસ્ઉકુમ (સુ. માએદાહ : ૧૦૨)

“એ ઇમાન લાવનારાઓ ! તમે એવી બાબતના બારામાં સવાલ ન કરો કે જો તમે જાણી લો તો તે તમને નારાજ અને દુઃખી કરે.”

ઇમામે ઝમાનાના શિરે કોઈની પણ બયઅત નહિ હોય :

આજ તવકીઅમાં ફરમાવે છે :

મારા બાપ-દાદાઓ પોતાના સમયના જુલમી હાકીમોની હુકુમતમાં જીવન પસાર કરી રહ્યા હતા. પરંતુ હું એવા જમાનામાં કયામ કરીશ જ્યારે કોઈ શયતાનની સત્તા મારી ગરદન ઉપર ન રાખતો હોઈશ. આજ તવકીઅમાં વાદળોની આડમાં સૂરજથી થતા ફાયદાના દાખલાથી ગયબતમાં ઇમામ (અજ)થી ફાયદાઓ જણાવવામાં આવ્યા છે.

આ જ તવકીઅને મરહુમ શયખ સદુક (રહ.)એ કમાલુદ્દીન ભાગ ૨/૪૮૩ હદીસ નં. ૪, મરહુમ અલ્લામા મજલીસી (રહ.)એ બેહારૂલ અનવાર ભાગ ૫૩-૧૮૦ હદીસ ૧૦માં દર્શાવેલ છે :

આવી જ રીતે ઇમામે ઝમાના (અજ)ની ઘણી તવકીઅો જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.) થકી મોકલવામાં આવી છે. થોડી બીજી વ્યક્તિઓ જેમના નામે તવકીઅ આવી છે તે નીચે મુજબ છે :

અબુલ હુસૈન મોહમ્મદ બીન જઅફર અસદી :

તેઓ રય શહેરમાં મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.)ના વકીલ તરીકે કામ કરતા હતા. આપનું મૃત્યુ રબીયુસ્સાની હિ.સ. ૩૧૨માં થયું. આપના જ નામ ઉપરની તવકીઅમાં લખ્યું હતું કે નમાઝ કાયમ કરો, જેમ તમે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત થવાના સમયે નમાઝ પઢવાના બારામાં સવાલ કર્યો છે અને જેમકે લોકો કહે છે અને તેવીજ રીતે હોય કે સૂરજ શયતાનની બે ડાળોની વચ્ચે ઉદય પામે છે અને બે ડાળોની વચ્ચે અસ્ત થાય છે તો પછી કોઈ વસ્તુ નમાઝથી વધુ સારી શયતાનના નાકને માટી ઉપર નથી રગડતી (ઘસતી). તેથી નમાઝને કાયમ કરો અને શયતાનનું નાક માટીમાં રગડી દો.

(કમાલુદ્દીન ૨/૫૨૦ ભા.૪૮)

પતિ-પત્નીના મતભેદનું સમાધાન :

આ તવકીઅની વાત કરીએ તે પહેલા તેના અમલીકરણના

પાસાઓ ઉપરની ચર્ચા બહેતર છે. પયગમ્બર અકરમ (સ.) અને અઈમ્મએ હોદા (અલયહેમુસ્સલામ) ઉમ્મતના વાલીઓ છે. આ બાબત વિષે આ લેખમાં ઉપર લખાઈ ચૂક્યું છે કે ખુદાવંદે આલમે તેઓની ભવ્યતા અને મહાનતા ખાતર તેઓને ઘણી શક્તિઓ અર્પણ કરી છે. આ હઝરતો રોજ આપવાની શક્તિ ધરાવે છે. એટલે કે તેઓ જે વસ્તુની ખુદા પાસે માગણી કરે છે તે નકારતો નથી. આ તવકીઅમાં આ વાત ઉપર ઇશારો કરવામાં આવ્યો છે.

અબુ ગાલીબ અહમદ બીન મોહમ્મદ ઝોરારી કહે છે : મારી અને મારી પત્નિ વચ્ચે મોટો મતભેદ અને દુશ્મની પેદા થઈ ગઈ. અમારી વચ્ચે સમાધાનની બધી શક્યતાઓ પૂરી થઈ ગઈ. આ મતભેદ લાંબો ચાલ્યો. તેના કારણે હું ઘણી માનસિક તાણ અનુભવતો હતો. તેથી મેં એક પત્ર જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.)ને આપ્યો કે તે તેને ઇમામે ઝમાના (અ.)ની સેવામાં પહોંચાડી આપે. આ પત્રમાં મેં દોઆ માટે દરખાસ્ત કરી હતી. પત્રના જવાબમાં ઘણું મોડું થયું. એક વખત અબુ જઅફર (મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.)) સાથે મુલાકાત થઈ ત્યારે આપે કહ્યું : તમારા પત્રનો જવાબ આવી ચૂક્યો છે. પછી તેમના ઘરે ગયો. એક ચોપડો કાઢ્યો અને તેના પાનાઓ ત્યાં સુધી ફેરવ્યા કે એક પત્ર મળ્યો અને મને દેખાડ્યો. જેમાં લખેલું હતું : પતિ અને પત્નિ અંગેનો જે પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો તો ખુદાવંદે આલમે તેઓની વચ્ચે સુલેહ અને શાંતિ સ્થાપિત કરી દીધી છે.

અબુ ગાલીબ ઝોરારી કહે છે કે મારી પત્નિ હંમેશા કડકાઈથી વર્તન કરતી હતી. પરંતુ આ પ્રસંગ પછી ભૂતકાળના મતભેદોની જેમ કોઈ પ્રસંગ બન્યો નહિ. બલકે હું ક્યારેક જાણીબુઝીને એવું કામ કરતો કે તેને ગુસ્સે કરું. પરંતુ તેની તરફથી કોઈ પ્રતિભાવ જણાતો ન હતો. (પઝે વહશીએ પીરામુને ઝીન્દગાનીએ નુવ્વાબે ખાસે ઇમામે ઝમાના (અ.) (ઇમામે ઝમાના (અ.)ના ખાસ નવાબોના જીવન) પાના ૧૭૬)

મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અને ખોટા દાવા કરનારાઓ :

ઇમામ અલી નકી અને ઇમામ હસન અસ્કરી (અલયહોમા સલામ) તે સમયની ખાસ પરિસ્થિતિ અને શરતોને કારણે લોકોના જાહેર સમૂહમાં ઘણા ઓછા જતા હતા. તેથી આપ હઝરતો (અ.)એ ખાસ પ્રતિનિધિઓ નિમ્યા હતા. જેથી ઇમામ અને સમાજ વચ્ચે સંપર્ક ચાલુ રહે. લોકો આ વ્યવસ્થાથી ટેવાઈ પણ જાય અને નાની ગયબત માટે પૂર્વ ભુમિકા બાંધી શકાય. ટૂંકમાં લોકોએ આ વ્યવસ્થાને સમજી લીધી અને તે રીતે ટેવાઈ પણ ગયા. નાની ગયબતમાં ખાસ નવાબો થકી પોતાની મુશ્કેલીઓને ઇમામ (અ.)ની સમક્ષ પહોંચાડવા લાગ્યા અને ઉકેલ મેળવવા લાગ્યા. અમુક કાચા ઇમાન, ટૂંકી દ્રષ્ટિ અને લેભાગુ લોકોએ લાભ લેવા ચાહ્યું અને સાહેબુલ અમ્ર (અલયહિરુસ્સલામ)ની નયાબતનો દાવો કરી બેઠા. આ વિષય ઉપર આપ અગાઉના અંકોમાં ઘણા લેખો વાંચી ચૂક્યા હો, તેથી તેની વધુ જરૂર નથી. અલબત્ત, અબુ જઅફર મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રઝી.)ના સમયમાં જે લોકોએ દાવો કર્યો તેઓના નામ આપી રહ્યા છીએ.

- (૧) અબુ મોહમ્મદ હસન શરીફ
- (૨) મોહમ્મદ બીન નસીર નુમૈરી
- (૩) અહમદ બીન હીલાલ અબરતાઇ
- (૪) અબુ તાહેર મોહમ્મદ બીન અલી બીન હીલાલ
- (૫) અબુબક્ર મોહમ્મદ બીન અહમદ બીન ઉસ્માન અબુબક્ર બગદાદી નામે ઓળખાતા. આ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ના ભત્રીજા હતા.

- (૬) ઇસ્હાક અહમદ
- (૭) બાકેતાની
- (૮) હુસયન બીન મન્સુર હલાજ

નોંધપાત્ર :

ઉપરોક્ત વ્યક્તિઓના બારામાં અગાઉના અંકોમાં વિસ્તારપૂર્વક વિગતો આપવામાં આવી છે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે આ બધી વ્યક્તિઓ જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માનના હરીફ હતા અને તેમની નયાબતનો ઇન્કાર કરતા હતા. તેમાંના મોટા ભાગના અકીદાઓ મર્યાદા ઓળંગી ચૂક્યા હતા. અમુક વ્યક્તિઓ ઇમામ, હાદી અને ઇમામ હસન અસ્કરી (અલયહોમા સલામ)ના જીવન દરમ્યાન જ હદ ઓળંગનારા અને મલઉન ગણાતા હતા. આથી તેઓ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ની કેટલી ઇર્ષ્યા કરતા હશે અને આપના કામોમાં કેટલી અડચણો ઊભી કરતા હશે તેનો અંદાજ આવી જાય છે. પરંતુ આપ ઇમામની મદદ હેઠળ આ બધા લોકોને પહોંચી વળ્યા અને પોતાની નયાબતની ફરજ બજાવતા રહ્યા.

મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન ઉપર લોકોએ શા માટે વિશ્વાસ મુક્યો ?

આપના નયાબતના સમયમાં ઇમામની નયાબતનો ખોટો દાવો કરનારાઓ લોકોને ભ્રમમાં નાખી અને છેતરપીંડી કરીને તેઓની પાસે શરીઅતની રકમ ઉઘરાવવા માગતા હતા. આ લોકો મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ના વ્યક્તિત્વને દુષિત કરવાની પેરવીમાં હતા. એક બાજુ આ એક ઘણો મોટો પડકાર હતો. લોકોને માટે ઇમામના નાએબની ઓળખ એક મુશ્કેલ કામ હતું. આવા સંજોગોમાં લોકોને પોતાના વિશ્વાસમાં લેવા અને દુશ્મનોને મહાત કરવા તે ઘણું મોટું કામ હતું.

આપની નયાબત ઉપર વિશ્વાસ રાખવા માટેના કારણોમાં સૌથી મોટું કારણ એ જ તવકીઓ હતી જેમાં અકીદત, અખ્લાકી, સમાજ તથા ફીકહી મસઅલાઓની સાથે સાથે ગેબી હુકમોની બાબતો હતી, જેના લીધે લોકો આપને સ્વિકારવા માટે મજબુર હતા.

મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.) દ્વારા ગેબી હુકમો અંગે અસંખ્ય પ્રસંગો પ્રકાશમાં આવ્યા છે. તે પૈકી એક પ્રસંગ અહિં નકલ કરીએ છીએ.

ગયબની ખબર :

જઅફર બીન મોહમ્મદ મતીલ બયાન કરે છે કે અબુ જઅફર મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન સમ્માન, અમરવીના નામે ઓળખાય છે, તેમણે મને બોલાવ્યો અને કપડાના થોડા ટૂકડાઓ, એક બટવો, જેમાં થોડા દીનાર હતા, મને આપ્યા અને કહ્યું કે જરૂરી છે કે અત્યારે

જ વાસ્તા (કુફા અને બસરાની વચ્ચેની જગ્યા) જાવ અને જે કાંઈ તમને આપી રહ્યો છું તે તમે તેને હવાલે કરી દેજો જે નદીની તરફ જતાં સૌથી પહેલાં તમારી સાથે મુલાકાત કરે. હું આ કામથી ઘણો નારાજ થયો અને વિચાર્યું કે મારી જેવો માણસ આવી મામુલી વસ્તુ લઈ જવા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યો ? અંતે હું મારી સવારી ઉપર સવાર થયો અને વાસ્તાની તરફ રવાના થયો. પહેલો માણસ જેની સાથે મારી મુલાકાત થઈ મેં તેને હસન બીન મોહમ્મદ કત્તાત સયદલાની જે વાસ્તામાં અવકાફના વકીલ હતા તેમના ખબર અંતર પૂછ્યા. તેણે કહ્યું હું જ છું. તેણે પુછ્યું કે તમે કોણ છો ? મેં કહ્યું કે હું જઅફર બીન મતીલ છું. તે મને નામથી ઓળખી ગયા અને સલામ કરી. મેં પણ સલામનો જવાબ આપ્યો અને આપસમાં ભેટ્યા. મેં તેમને કહ્યું કે અબુ જઅફર અમરવીએ આપને સલામ કહ્યા છે અને આ કપડા અને નાણાનો બટવો આપ્યો છે કે આપના હવાલે કરું. તેમણે કહ્યું અલહમ્દોલિલાહ અહીં મોહમ્મદ બીન અબ્દુલ્લાહ આમરી મરણ પામ્યા છે અને હું તેમનું કફન લેવા જઈ રહ્યો છું. તેમણે જ્યારે બટવો ખોલ્યો અને જોયું તો તેમાં કફન દફનના ખર્ચ માટેની રકમ હતી. હું જનાઝામાં શરીક થયો અને દફન કરીને પાછો ફર્યો. (કમાલુદ્દીન ૫૦૪ પ્ર. તવકીઆત, બેહાર : ૫૧/૩૩૬)

નોંધ : જો ઇમામે ઝમાના અલયહિસ્સલામ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ને આ રીતે ખબર અથવા હિદાયત ન કરતે તો ક્યારે પણ આપને (મોહમ્મદ બીન ઉસ્માનને) આ બાબતોની જાણ ન થતે. આ પ્રકારના એક બે પ્રસંગો નથી. જો નાએબોના જીવન પ્રસંગો ઉપર નજર દોડાવીએ તો આવા અસંખ્ય પ્રસંગો જોવા મળે છે, જેમાં ઇમામે ઝમાના અલયહિસ્સલામે આવી બાબતો અંગે માર્ગદર્શન આપ્યું હોય, જેની જાણ કોઈને પણ ન હતી.

વધુ જાણકારી માટે પુસ્તક કમાલુદ્દીન લેખક શયખ સફુક અને બેહારૂલ અન્વાર ભાગ-૫૧ લેખક અહામા મજલીસીનો અભ્યાસ કરવો. બન્ને પુસ્તકોનો તરજુમો ઉર્દુમાં થઈ ચૂક્યો છે.

મોહમ્મદ બીન ઉસ્માને નકલ કરેલી હદીસો :-

અસંખ્ય તવકીઓ છે જે ઇમામે ઝમાના અલયહિસ્સલામે આપના હવાલે કરેલ છે. આ બધા લખાણો અને કથનો હદીસ તરીકે આજે પણ જોવા મળે છે. પરંતુ તેમ છતાં પણ અહીં આ વિષય ઉપરની થોડી હદીસો રજૂ કરીએ છીએ, કારણ કે ઇલ્મે રેજાલના અમુક આલીમોએ આપને ઇમામોની હદીસ નકલ કરનારાઓની યાદીમાં આવરી લીધા નથી. પણ અમુક રેજાલના આલીમોએ તેમના આ રીતે દુર્લક્ષ સેવવા માટે ટીકા પણ કરી છે. આ આપણો વિષય નથી. હવે તે હદીસો જૂઓ કે જે આપના થકી નકલ થઈ છે.

(૧) મોહમ્મદ બીન હમ્મામ કહે છે : મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અમરી (કુદસુલાહ રુહ) પાસેથી સાંભળ્યું કે નાહિયાએ-મુકદ્દેસા તરફથી એક તવકીઅ મળી છે, એવા અક્ષરોમાં કે જે હું ઓળખું છું. (એટલે કે નાહિયા ઇમામે ઝમાના અ.થી) આ તવકીઅમાં આ રીતે લખેલું હતું :

મન સમ્માની ફી મજમઇન મેનન્નાસે બે-ઇસ્મી ફઅલયહે

“જે કોઈ મને જાહેરમાં અને મહેફીલમાં મારા નામથી સંબોધન કરે તેની ઉપર ખુદાની લઅનત થાય.” અબુ અલી મોહમ્મદ બીન હમ્મામે કહ્યું કે ઇમામે ઝમાના અલયહિસ્સલામાની હજુરમાં એક પત્ર લખ્યો અને ઝુહુરના બારામાં સવાલ કરવામાં આવ્યો કે ક્યારે થશે ? જવાબમાં ફરમાવ્યું :

કઝેબ વક્કાતુન

“જે લોકો ઝુહુરનો સમય નક્કી કરે છે તે જુદા છે.”

(કમાલુદ્દીન ૨/૪૮૨ ભાગ ૩ બેહાઝલ અન્વાર ૫૧/૩૩)

નોંધ : ઇમામ મહદી અલયહિસ્સલામાનું નામ લેવાની મનાઈ કરવાની કડક સૂચના ખુદ હઝરતે જ આ રીતે આપી છે :

ઈમ્મસ્સકુત વલજન્નત, વ ઈમ્મલ્કલામ વન્નાર, ફઈન્નહુમ ઈન વક્ફુ અલલઈસ્મે અઝાઉહી વ ઈન વક્ફુ અલલ મકાને દલ્લુ અલય્હે

“નામ લેવામાં ચૂપકીદી રાખવી જોઈએ, જેથી જન્નતના હકદાર થવાય અથવા તો (તેમના બારામાં) ચર્ચા કરો જેથી જહન્નમમાં નાખવામાં આવો. કારણ કે જો (સવાલ કરનાર) હઝરતનું નામ જાણી લેશે તો તેનો ફેલાવો કરીને જાહેર કરી દેશે અને જો સ્થળને જાણી લેશે તો લોકોને કહી દેશે.” (બેહાઝલ અન્વાર ૫૧/૩૫૧)

નોંધ : વસાએલુશશીયાના સંપાદકે ભાગ ૧૬ પ્રકરણ ૩૩ પાના નં. ૨૪૦ રિવાયત નં. ૨૧૪૬૦ હેઠળ નામ ન લેવાનું કારણ તકચ્યા અને ભય દર્શાવ્યું છે.

(૨) અબ્દુલ્લા બીન જઅફર હુમૈરી કહે છે કે મેં મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અમરવી (રહ.)ને કહ્યું કે મારી ઈચ્છા છે કે હું આપને એ જ સવાલ કરું જે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)એ ખુદાવદે આલમને કર્યો હતો અને કહ્યું હતું :

રબ્બે અરેની કચ્ફ તોહીલ મવ્ત કાલ અવલમ તુમેનો કાલ : બલા વલાકીન લેયત્મઈન્ન કલ્બી

“એ ખુદા ! મને દેખાડ કે કેવી રીતે મુદ્દાને જીવતા કરે છે.” ખુદાએ કહ્યું : “શું તમે ઈમાન નથી ધરાવતા ?” હઝરત ઈબ્રાહીમે કહ્યું : “કેમ નહિ ? (હા) પરંતુ ઈચ્છું છું કે મારા દિલને સાંત્વન મળી જાય.” મને કહો કે સાહેબુલ અબ્રને જોયા છે ? મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)એ કહ્યું : હા, અને તેમની ડોક આ રીતે છે. અને પોતાના હાથેથી પોતાની ડોકની તરફ ઈશારો કર્યો. (કમાલુદ્દીન બાબ “મન શાહેદ અલ કાએમ” હ : ૩)

(૩) અબ્દુલ્લા બીન જઅફર હુમૈરી કહે છે : મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન અમરવી (રહ.) પાસેથી સાંભળ્યું, આપ ફરમાવે છે :

“ખુદાની કસમ ! સાહેબુલ અબ્ર (અ.) દર વરસે (હજની મોસમમાં) મક્કા આવે છે. આપ (અજ) લોકોને જૂએ છે અને તેઓને ઓળખે છે. લોકો પણ તેમને જુએ છે પરંતુ તેમને ઓળખતા નથી.” (સંદર્ભ : ઉપર મુજબ : હ. ૯)

નોંધ :

મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)એ ઇમામે ઝમાના અલયહિસ્સલામાને ખાનએ કાબામાં એ કહેતા જોયા તેથી આ હદીસ પણ આપની જ પાસેથી નકલ થઈ છે :

“એ ખુદા ! જે કાંઈ તેં મારી સાથે વાયદો કર્યો છે તે પરિણામ સુધી પહોંચાડી દે.” (સંદર્ભ : ઉપર મુજબ : હ. ૯)

આપના જ થકી આ હદીસ પણ નકલ થઈ છે :- “મેં હઝરત (સલવાતુલાહે અલયહે)ને બાબુલ મુસ્તજારની પાસે ખાનએ ખુદાના પરદાને પકડીને અરજ કરતા સાંભળ્યા :

“ખુદાયા ! મારા થકી જ તારા દુશ્મનોથી બદલો લે.” (બેહાઝલ અન્વાર ૨/૩૦)

ઇમામે ઝમાના (અલયહિસ્સલામા) ખુદા પાસે પોતાના ઝુહુરના ઈજનની રાહ જોઈ રહ્યા છે અને પોતાના ઝુહુર માટે દોઆ કરી રહ્યા છે. આપણે હંમેશા આપના ઝુહુરના માટે દોઆ કરતા રહેવી જોઈએ. ખાસ કરીને એ સ્થળો ઉપર જ્યાં દોઆઓ જલ્દી કબુલ થાય છે. જેમકે હજ દરમિયાન અલ મુસ્તજાર ઉપર દોઆએ સેમાત :

મશહુર અને જાણીતી દોઆ, દોઆએ સેમાત જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.) દ્વારા આવેલી છે. મફાતીહુલ જીનાનમાં આ દોઆ મોજુદ છે. તે પઢવી મુસ્તબ છે. શયખ અબ્બાસ કુમ્મીએ તે અગાઉની શરૂઆતની કિતાબોમાંથી નકલ કરી આ દોઆ ઇમામ મોહમ્મદ બાકીર અને ઇમામ જઅફર સાદિક (અલયહોમાસ્સલામા) તરફથી પણ આવેલી છે. અદ્દામા મજલીસી (રહ.)એ બેહાઝલ અન્વારમાં તે વિસ્તારથી લખેલી છે.

બની અબ્બાસના ખલીફાઓ :

જનાબ મોહમ્મદ બીન ઉસ્માનના નયાબતના સમય ગાળામાં જે ખલીફાઓએ હકુમત કરી તેઓના નામ નીચે મુજબ છે :

૧. મોઅતમીદ બિલ્લાહ હી. ૨૫૬થી ૨૭૯
૨. મોઅતઝીદ બિલ્લાહ હી. ૨૭૯થી ૨૮૯
૩. મુકતફી બિલ્લાહ હી. ૨૮૯થી ૨૯૫
૪. મુકતદીર બિલ્લાહ હી. ૨૯૫થી ૩૨૦

નયાબતની મુદ્દત :

રેજાલના આલીમો વચ્ચે મશહુર છે કે આપની નયાબતની મુદ્દત લાભગ ૫૦ વરસ છે. પરંતુ આ કથન સ્વિકાર્ય નથી. કારણ કે મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)નું મૃત્યુ હિજરી ૩૦૫માં થયું. ઇમામ હસન અસ્કરી અલયહિસ્સલામાથી તેનું અંતર ૪૫ વરસ છે. ગયબતે સુગરા ઇમામ હસન અસ્કરી અલયહિસ્સલામાની શહાદત પછી જ ગણવામાં આવે છે. એટલે ૪૫ વરસામાં પહેલા નાએબનો નયાબતનો ૫ વરસનો સમય આવી જાય છે. આ રીતે બીજા નાયબની નયાબતની મુદ્દત ૪૦ વરસ થાય છે.

વફાત :

આપની વફાત જમાદીયુલ ઉલા હિજરી ૩૦૫માં થઈ હોવાનું નકલ થયું છે. અમુક લોકોએ હિજરી ૩૦૪ પણ લખી છે. પરંતુ અબુ ગાલીબ ઝોરારીએ જે ઈબ્ન રવહ (રહ.)ના કુફામાં વકીલ હતા અને મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ના નજદિક ગણાતા હતા તેમણે હિજરી ૩૦૫ લખી છે. સંશોધકોએ આ લખાણને અગ્રતા આપી છે.

આપની વફાતના બારામાં આપે પોતે જ બે મહિના પહેલા આગાહી કરી હતી. અબુલ હસન અલી બીન અહમદ દલાલ કુમ્મી

લાખે છે કે એક દિવસ હું મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.) પાસે ગયો. મેં જોયું કે એક તકતી તેમની સામે છે અને તેની ઉપર આપ એક નકશો દોરી રહ્યા છે અને કુરઆનની આયતો લખી રહ્યા છે. અને તેના હાંસીયામાં ઇમામોના નામ લખી રહ્યા છે. મેં સવાલ કર્યો કે આ કેવી તકતી છે ? તેમણે કહ્યું કે આ મારી કબર માટે છે અને મને આની ઉપર રાખવામાં આવશે. અથવા એમ કહ્યું કે તેની ઉપર તકીયો કરીશ. વધુમાં કહ્યું કે હું દરરોજ મારી કબરમાં દાખલ થાવ છું અને કુરઆનનો એક પારો પઢું છું અને બહાર આવું છું. એક રિવાયતમાં છે કે તે પછી અબુલ હસન અલી બીન અહમદે કહ્યું કે મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)એ મારા હાથને પકડ્યા અને પોતાની કબર પાસે લઈ ગયા. કબર દેખાડીને કહ્યું કે જ્યારે ફલાણો દિવસ ફલાણો મહિનો અને ફલાણું વરસ આવશે ત્યારે હું ખુદાની બારગાહમાં ચાલ્યો જઈશ અને આમાં દફન થઈશ. અને આ તકતી પણ મારી સાથે હશે. મેં તેમની વાતોને યાદ રાખી લીધી અને નક્કી તએલ સમયની રાહ જોતો રહ્યો. થોડાંજ દિવસો પછી તે બિમાર થયા અને અંતે બતાવેલા દિવસે, મહિને અને વરસે આપ મૃત્યુ પામ્યા. અને એ જ કબરમાં દફન થયા. (તારીખે સિયાયે ગયબતે ઇમામે દવાઝહુમ પા. ૧૭૦)

આ પ્રમાણેની રિવાયત મોહમ્મદ બીન અલી બીન અસ્વદે કુમ્મીએ પણ નકલ કરી છે. જુઓ : બેહાર જી. ૫૧, પા. ૩૫૧, કમાલુદ્દીન જી.૨/૫૦૨ હ. ૨૯)

ઇમામના નાએબની ઝીયારત :

જેના દિલો ઉપર મહોર લાગી જાય છે તે શું ઇમામ મહદી અલયહિસ્સલામને ઓળખશે !

દિલ ઉપર લાગેલી એ મહોરનો નાશ કરવા માટે જરૂરી છે કે મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન (રહ.)ની કબર ઉપર જાય અને જુએ કે આજે પણ ઇમામના નાએબના અસ્તિત્વનો પૂરાવો આપી રહી છે. બગદાદની પૂર્વે ખૂબજ ગીર્દાવાળા સ્વચ્છ અને છાંયડાવાળા વિસ્તારમાં એક મસ્જિદ કે જે ખલાનીના નામથી મશહુર છે તેમાંજ આપની કબર છે અને આજે પણ ઇમામના નાએબનો અકીદો ધરાવતા લોકો આપની ઝીયારત કરે છે અને કહે છે :

હું એ વાતની સાક્ષી આપું છું કે આપ મારા મવલાના રહમતના દરવાજા છો.. હું આપના આ હકને ઓળખીને (આપની સેવામાં) આવ્યો છું જેના ઉપર આપ મક્કમ રહ્યા અને મને ખબર છે કે આપે સંદેશા પહોંચાડવામાં અથવા નાએબની ફરજમાં કસર નથી કરી. સલામ થાય આપ ઉપર એ સૌથી વિશાળ રહમતના દરવાજા. (મફાતીહુલ જીનાન તરજુમો (ઉદ્દુ) અલામા અલ જવાદી પા. ૮૯૭)

(૪થા પાના પરથી ચાલુ)

માર્ગ દેખનાડનારના ચહેરાના અનેક રંગોનો પ્રકાશ લઈને આવશે. પવિત્ર ચાહનારાઓના સમૂહો આપની આજુ બાજુ હશે. બયઅતનામું, જે આપના દાદાએ ઇતિહાસના પાનાઓ ઉપર સુરક્ષિત કરી દીધું છે તે આપ પોતાની સામે રાખશે. આગેવાનો

અને વાયદો દેનારાઓ સાથે કોલ અને કરાર થશે.

રજઅત :

રજઅત થશે. તિરાડો પડેલી કબરોના મોઢાઓ ખુલી જશે. પ્રતિક્ષા કરનાર મુન્તઝેરીન જેઓએ રાતના જાગીને, રાતોને જીવંત રાખી છે, તેઓ કફન ખભા પર રાખી ભાલાને સંભાળતા હોઈ પર લખ્બૈકના અવાજ સાથે, આં હઝરત (અજ.)ની અવાજ પર આપ (સ.)ની ખીદમતમાં હાજર થશે. દોઆએ અહદની સનદ હશે એટલું જ નહીં બલકે દોઆએ અહદની સચ્ચાઈ બોલશે કે આ તે છે જે દરરોજ સવારે બયઅતને દોહરાવતા હતા અને કેહતા હતા :

عهداً و عقداً و بيعة له في عنقي

એ અલાહ તબારક વ તઆલા તારા રહેમ અને કરમથી અમારી ગંદકીઓને સ્વચ્છતામાં બદલી દે. અમને શરીરની સ્વચ્છતા અને દિલની સ્વચ્છતા અર્પણ કર. અમારી આંખોની અને રૂહની દ્રષ્ટિ અને સમજશક્તિને બચાવી લે. આરોપોનું જોર છે તેનો સામનો કરવાની શક્તિ અર્પણ કર. જે માતાઓના ખોળામાં આ કોમ ઉછરી રહી છે તેઓને જનાબે ઝયનબ (અ.)ની સબર, ઇલ્મ, નમ્રતાના પ્રકાશનું એક કિરણ અતા કર અને તે બીબીની ચાદરના સદકે અમારી નારીઓને (સ્ત્રિઓને) પદાની તૌફીક આપ, જેથી આ હઝરત (અ.)ના લશ્કર માટે એવા વારસદારોનો ઉછેર કરે જે તે સમયે જ્યારે નાશેરીલ અફ્લ ફીત્તલે વલ્અર્ઝ નો દરબાર શાણગારેલો હોય અને હુઝુરે આસમા જનાબ, અફ્લલલાહો તઆલા ફરજહુ શરીફ, ઇલાહી હુકુમતના પ્રણેતા હોય તે વાતાવરણમાં હાજર થાય અને તેમની બયઅત કરવાનું સન્માન પ્રાપ્ત કરે.

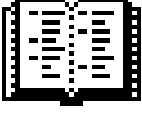
(૧૬મા પાના પરથી ચાલુ)

ઇમરાન : ૯) કોણ છે જે ખુદાથી વધુ વાયદો વફા કરે છે ? કોનો વાયદો ખુદાના વાયદાથી વધુ વિશ્વસનીય છે ? યકીનથી કોઈ નહિ. માત્ર અલાહનું કથન પૂરતું છે. પરંતુ શું કહેવું તે વાયદાનું, જેની જામીનગીરી પણ અલાહે લીધી છે. આજે આપણી ફરજ છે કે આજ વાયદાનો ઇન્તેઝાર કરીએ. તે વ્યક્તિત્વનો કે જેના સંબંધે ઝિયારતોમાં મળે છે :

“સલામ થાય હઝરત મહદી (અ.) ઉપર તે કે જેના કારણે અલાહ, અઝઝ વ જલ્લે, ઉમ્મતો સાથે વાયદો કર્યો છે કે તે આપ (અજ.)ના થકી પોતાની (અલાહની) મખ્લુકાતને જમા કરશે, આપ (અજ.) થકી જ વેરવિખેર થઈ ગયેલ પરેશાન લોકોને ભેગા કરશે. આપના જ થકી જમીનને અદલ અને ઇન્સાફથી એવી રીતે ભરી દેશે જે રીતે તે ઝુલ્મ અને અત્યાચારથી ભરાએલી હશે. આપના જ થકી મોઅમીનોના વાયદાને પૂરો કરશે.”

(મફાતીહુલ જીનાન પા. ૫૩૦ આદાબ સરદાબ)

ઝીયારત આમ તો ઘણી લાંબી છે. દોઆ કરીએ છીએ કે જો જીવંત રહે અને અલાહની તૌફીક અને મદદ ભળે તો ઝીયારતના બાકીના ભાગનું વિસ્તરણ આવતા વર્ષે આપની સેવામાં રજુ કરીશું. -ઇન્શાઅલાહ.

ઝિયારતે આલે યાસીનનું વિવરણ

આપ જાણો છો તેમ દર વરસે શઅબાનના વિશેષ અંકમાં અમે ઇમામે ઝમાના (અ.) સંબંધિત એક દોઆ અથવા ઝિયારતનું વિવરણ (તફસીર) અને તરજુમો આપની સેવામાં રજૂ કરીએ છીએ. આ વરસે જે ઝિયારતને પસંદ કરી છે તે ઝિયારતે આલે યાસીનના નામથી જાણીતી છે.

(અ) ઝિયારતે આલે યાસીનની સાબિતી (સનદ) :-

આ ઝિયારતને નામાંકિત અને મહાન શીયા વિદ્વાનોએ પોતાની કિતાબોમાં નકલ કરી છે. અને તેના રજૂ કરનારને વિશ્વાસને પાત્ર ગણ્યા છે. અહીં અમે થોડા પુસ્તકોના નામ રજૂ કરીએ છીએ જેમાં આ ઝિયારત મૌજુદ છે. (પંજેતને પાક (અ.)ની સંખ્યાની બરાબર અમે પાંચનો હવાલો આપીએ છીએ.)

(૧) અલ એહતેજાજ, ભાગ-૨ પા. ૩૧૬-૩૧૮ :

આ અમુલ્ય પુસ્તક આ ઝિયારતનો સૌથી પહેલાના સમયનો હવાલો છે. તેના સંપાદક મહાન હદીસકાર અબુ મન્સુર અહમદ બીન અલી બીન અબીતાલીબ તબરસી (રહ.) છે, જે છઠ્ઠી સદી હીજરીમાં જીવન પસાર કરતા હતા. આપની ગણના શીયાઓના સૌથી મહાન ઉસ્તાદ અને આગેવાનોમાં થાય છે. રેજાલના આલીમોના સમૂહે તેમને તેમની મહાનતા અને વિશેષતા માટે યાદ કર્યા છે.

(૨) બેહાડ્લ અન્વાર : શયખુલ ઇસ્લામ, ફખરૂશ શીયા, શરીઅતની પનાહગાહ, અદ્લામા શયખ મોહમ્મદ બાકીર મજલીસી (રહ.) આ ભવ્ય અને મહાન કિતાબના સંપાદક છે. ઝિયારતે આલે યાસીનનું મહત્વ નજર સામે રાખીને આપે તે બેહાડ્લ અન્વારમાં ત્રણ જગ્યાએ નકલ કરી છે. (અ) ભાગ ૫૩ પાના ૧૭૧-૧૭૩ ઇમામે અસ્ર (અ.જ.)ની તવકીઓના પ્રકરણમાં

(બ) ભાગ-૯૪ પાના ૨-૫ કિતાબુઝઝીક વદદોઆમાં

(ક) ભાગ-૧૦૨ પાના ૮૧-૮૩ કિતાબુલ મઝારમાં

(૩) ફવઝે અકબર દર તવરસુલાત બે ઇમામ મુન્તઝર (અ.) પાના ૬૮-૭૦. હુજ્જતુલ ઇસ્લામ મરહુમ મીઝા મોહમ્મદ બાકીર ફકીહે ઇમાની, આ કિતાબના સંપાદક છે. ખાસ તો એ છે કે ઝિયારતમાં સૌથી પહેલી આ ઝિયારત છે.

(૪) તકાલીફુલ અનામ ફી ગયબતીલ ઇમામ : પાના ૧૩૫-૧૩૮ મરહુમ સદ્દુલ ઇસ્લામ હમદાનીએ પોતાની આ રસપ્રદ કિતાબમાં પરચીસમી જવાબદારીના પ્રકરણમાં આ ઝિયારત લખી છે.

(૫) મફાતીહુલ જીનાન : (ઉર્દુ તરજુમો મરહુમ અદ્લામા ઝીશાન હૈદર જવાદી પ્રકાશ : તન્ઝીમુલ મકાતીબ (લખનવ) પાના

૯૫૬-૯૫૯

આ પ્રખ્યાત મજમુઆના સંપાદક, હદીસકારોમાં વિશ્વસનીય, મરહુમ મબરૂર હાજ્જ શયખ અબ્બાસ કુમ્મી (રહ.) છે. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે આ ઝિયારત પહોંચાડનાર અબ્દુલ્લા બીન જઅફર છે, જે હિજરી સન ૨૪૦ની પહેલા અને હીજરી સન ૩૦૦ પછી સુધીના જીવન દરમિયાન કેદમાં રહ્યા. (કરબુલ અસનાદ ૨, ૩) આ મહાન રિવાયત કરનાર એ છે કે જેમણે શયખ સદુક (રહ.)ના પિતા અલી બીન બાબવયા મોહમ્મદ બીન અલ હસન અલ વલીદ (રહ.) (શયખ સદુક રહ.ના ઉસ્તાદ) અને મરહુમ મોહમ્મદ બીન યઅકુબ કુલયની (રહ.)થી આ ઝિયારત અને બીજી હદીસો નકલ કરી છે.

તેથી સનદને વિશ્વાસપાત્ર હોવામાં કોઈપણ પ્રકારની કોઈ પણ શક્યતા બાકી નથી રહેતી.

(બ) ઝિયારતે આલે યાસીનની વિશેષતા :

આ ઝિયારતની વિશેષ બાબતોમાંની એક વિશેષતા એ છે કે આ ઝિયારતના મોઅલીમ (શીખવાડવા વાળા) ખુદ ઝિયારતના સંબોધનકર્તા છે. (એટલે જેમને ઝિયારતમાં સલામ કરવામાં આવી છે તેઓ પોતેજ આ ઝિયારત શીખવવા વાળા છે.) આ પ્રકારની ઝિયારતો ઘણી ઓછી છે, કારણ કે મોટા ભાગની ઝિયારતો એક માઅસુમ તરફથી બીજા માઅસુમની શાનમાં આવેલી છે. જેમકે ઇમામ સજ્જાદ (અ.)એ અમીરૂલ મોઅમેનીન (અ.)ની ઝિયારતનું શિક્ષણ આપ્યું. ઇમામ સાદિક (અ.)એ ઝિયારતે સય્યદુશ્શોહદા (અ.)નું વર્ણન કર્યું. ઇમામે અસ્રની તરફથી જનાબ હુમયરી (રહ.) (આ ઝિયારતના વર્ણન કરનાર)ની પાસે પત્ર આવ્યો. તેમાં સવાલોના જવાબો પછી લખ્યું હતું :

“રહેમાન અને રહીમ ખુદાના નામથી. તમે લોકો ન ખુદાના હુકમને સમજો છો અને ન તો તેના વલીઓથી એ હુકમોને કબુલ કરો છો. આ (ઇમામ) અદ્લાહની સંપૂર્ણ હિકમત છે. પરંતુ લોકોને ડરાવવાથી પણ લાભ નથી થતો. સલામ થાય અમારા ઉપર અને અદ્લાહના પરહેઝગાર બંદાઓ ઉપર. ટૂંકમાં જ્યારે પણ ઇચ્છો કે અમારા થકી ખુદાની તરફ કે અમારી તરફ ધ્યાન કરો તો એ રીતે કહો જે રીતે પરવરદિગારે ફરમાવ્યું છે :

... سَلَامٌ عَلَيَّ اِلٰ يَسْ

તો આવો ! હક તઆલાની બારગાહમાં દોઆ માગીએ કે તે આપણને શક્તિ આપે કે આ અમુલ્ય ઝિયારતના અર્થઘટનને સુજ્ઞ વાંચકો સુધી પહોંચાડી શકીએ. (અલબત્ત ટૂંકાવીને લખવું આવશ્યક છે.)

(ક) સલામ અને દુરૂદનું વિસ્તૃત વર્ણન :

سَلَامٌ عَلَىٰ آلِ يَسٍ ()

“આલે યાસીન ઉપર દુરૂદ અને સલામ”

એટલે કે રસુલે અકરમ (સ.)ના કુટુંબ અને અહલેબયત (અ.) ઉપર સલામ. આ પહેલા સલામમાં એક ખાસ શિષ્ટાચાર અને પવિત્રતા સમાએલી છે. જોકે આ ઝિયારત ઇમામે ઝમાના (અ.)ની ઝિયારત છે અને તેની પછીના જેટલા સલામ અને દુરૂદ છે તે સર્વે આપની જાતથી ખાસ અર્થમાં આવેલા છે, પરંતુ ઝિયારતની શરૂઆત આપના સમગ્ર કુટુંબ ઉપર સલામ મોકલવાથી થાય છે. જાહેર રીતે રિસાલતના ખાનદાન ઉપર સલામ અને આલે યાસીનનું શિર્ષક કુરઆને કરીમની બે આયતો ઉપરથી લેવામાં આવ્યા છે. એક યાસીનના સુરાની પહેલી આયત (યાસીન) અને બીજી સાફફાતના સુરાની ૧૩૦મી આયત (સલામુન અલા ઇલ્યાસીન). ઇમામ સાદિક (અ.)ને પૂછવામાં આવ્યું : એ રસુલે ખુદા (સ.)ના ફરઝન્દ ! અદ્દાહનો કોલ ‘યાસીન’નો શો અર્થ છે ? આપે ફરમાવ્યું :

اسم من أسماء النبي وَمَعْنَاهُ يَا أَيُّهَا السَّامِعُ الْوَحْيِ

(મઆનીયુલ અખબાર પા. ૨૨ તફસીરે બુરહાન ભાગ ૨ પા.૩). “આ નબી કરીમ (સ.)ના નામોમાંથી એક નામ છે અને તેનો અર્થ છે હે અદ્દાહની વહીને સાંભળનાર.” જ્યાં સુધી સુરા સાફફાતની આયતનો સવાલ છે ત્યાં સુધી તફસીરકારો અને કુરઆનની કિરઅત કરનારાઓ જેમકે “નાફેઅ” ઇબ્ને આમીર અને યઅકુબે આ આયતને “આલે યાસીન” પઢ્યા છે અને યાદ કર્યું છે. ઇલ્યાસીન (ખરેખર આલે યાસીન છે) (તફસીર અબુલ ફતુહ ભા.૯ પાના ૩૩૮, તફસીરે મજમઉલ બયાન ભા.૮, પા. ૪૫૬). આ ઉપરાંત અહલેબયત (અ.)ની હદીસો પણ આ અર્થઘટનને ટેકો આપે છે. ઉદાહરણ રૂપે ઇમામ સાદિક (અ.)એ પોતાના પરદાદા અમીરૂલ મોઅમેનીન (અ.)ની આ રિવાયત નકલ કરી છે. આપે આ પવિત્ર આયત **سَلَامٌ عَلَىٰ الْيَاسِينَ** અંગે ફરમાવ્યું :

يَسٌ مُّحَمَّدٌ وَ نَحْنُ آلُ يَسٍ

અર્થાત : યાસીન મોહમ્મદ છે અને અમે (અહલેબયત) આલે યાસીન છીએ. (તફસીરે બુરહાન, ભા. ૨, પા. ૩૩). વધુ વિગત માટે બેહાઝલ અન્વાર ભા. ૨૩ પા. ૧૬૭ થી ૧૭૧ (બાબ : અન્ન આલે યાસીન, આલે મોહમ્મદ (સ.)) તરફ રુજૂઅ કરી શકાય છે.

અહલે સુન્નતના મહાન તફસીરકારો જેમકે કરતબી (ભા. ૧૫ પા. ૧૧૯) અને તફસીરે રૂહુલ મઆની-આલુસી (ભા. ૨૩ પા. ૧૪૨)એ પણ આ માન્યતાને રજૂ કરી છે.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَ رَبَّانِيَّ آيَاتِهِ ()

“સલામ થાય આપ ઉપર, એ અદ્દાહની તરફ દઅવત દેનારા અને એ અદ્દાહના સર્જનોના સરપરસ્ત અને ઉછેર કરનારા.”

આ વાક્યમાં પહેલું દુરૂદ ખાસ ઇમામે ઝમાના (અ.)ના પવિત્ર અસ્તિત્વ ઉપર છે. હઝરત (અજ) વિશેષ સદગુણોમાંના બે સદગુણો સમાએલા છે.

૧. દાએયદ્દાહ

૨. રબ્બાનીયે આયત

પહેલો સદગુણ “દાઇ” ઇસ્મે ફાએલ છે. તેનો અર્થ થાય છે દઅવત દેનાર. એટલે ઇમામે ઝમાના (અ.) લોકોને અદ્દાહની તરફ દઅવત આપે છે.

અદ્દાહની તરફની દઅવતનું સ્થાન (ઓદ્દો) :

જે આ પવિત્ર ઝિયારતનું પહેલું વાક્ય છે તે ઇમામે અસ્રના સર્વોચ્ચ અને સર્વશ્રેષ્ઠ સ્થાનોમાંથી-ઓદ્દોઓમાંથી છે. કારણ કે હિજરી સન ૨૬૦થી લઈને આજ સુધી અને આજથી નક્કી કરેલા સમય સુધી ઇમામે ઝમાના (અ.) અદ્દાહ તરફ આમંત્રણ આપનાર હતા, છે અને રહેશે. બીજો ગુણ “રબ્બાની” ગુણ છે. મરહુમ તરીહી લખે છે કે કશ્શાફ (ઝમખશરી)માં આવ્યું છે કે રબ્બાની તેને કહે છે કે જેનો દીનથી લગાવ અને ખુદાની તાબેદારી મજબુત અને મક્કમ હોય. કામુસમાં છે કે એક ખુદા પરસ્ત અને ખુદાની પ્રસંશા કરનાર ઇન્સાનને રબ્બાની કહે છે. મરહુમ તબરસી લખે છે કે જે લોકોના કાર્યોને સુધારે અને સલાહ, સુચનો થકી કામને પાર પાડે તેને રબ્બાની કહે છે. જેમકે હદીસમાં છે :

لَا عِلْمَ إِلَّا مِنْ عَالِمٍ رَبَّانِيَّ

“ઇલ્મ નથી પરંતુ આલીમે રબ્બાનીની પાસે.” (મજમઉલ બહરયન ભા. ૨ પા. ૬૫ હુરુફે “રબ બ”) આ અર્થને દ્રષ્ટિ સમક્ષ રાખીને ઝીયારતના વાક્યને આ રીતે કહી શકાય છે કે સલામ થાય આપ ઉપર, એ ખુદાના દીન તરફ દઅવત દેનારા અને ખુદા ખુદાના દીન. આપની તાબેદારી ખુદાની તાબેદારી છે. સલામ થાય આપ ઉપર એ અદ્દાહની નિશાનીઓના સરપરસ્ત અને ઉછેર કરનાર. ખુદાવદે સુબ્હાને પોતાની બધી નિશાનીઓ અને સર્જનોના ઉછેરની જવાબદારી પોતાના પ્યારા હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.) અને તેમના પવિત્ર ખાનદાનના હવાલે કરી છે. આજે એ સ્થાન ઉપર અમારા અને આપના ઇમામ હઝરત હુજ્જત બીન અલહસન અલ અસ્કરી અલયહિસ્સલામ બિરાજમાન છે.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ وَ دِيَّانَ دِينِهِ ()

“સલામ થાય આપ ઉપર એ ખુદાના દરવાજા, તેના દીનના હાકીમ.”

આ વાક્ય પણ પાછળના વાક્યની જેમ બે ખૂબીઓથી ભરપુર છે. એક દરવાજો અદ્દાહ છે જે બીજી ઝીયારતોમાં પણ છે. રિવાયતોમાં રસુલ સ.ની અહલેબયતને અદ્દાહના દરવાજાના લકબથી યાદ કરવામાં આવ્યા છે. જેમકે ઇમામ સાદિક (અ.) ફરમાવે છે :

الْأَوْصِيَاءُ هُمْ آبَاءُ اللَّهِ الَّتِي يُؤْتَى مِنْهَا وَتَوْلَاهُمْ مَا
عُرِفَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَبِهِمْ احْتَجَّ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى خَلْقِهِ

(તફસીરે બુરહાન ભા. ૧ પા. ૧૮૦)

પયગમ્બર (સ.)ના વારસદારો જ અદલાહના દરવાજા છે, જેમના થકી હક તઆલાની બારગાહ સુધી પહોંચી શકાય છે. જો આ હઝરતો ન હોત તો ખુદાએ અઝઝ વ જલને કદાપી ઓળખી ન શકાત. તેઓના દ્વારા અદલાહ તબારક વ તઆલાએ પોતાની હુક્કત લોકો પર પૂરી કરી. હઝરત ઈમામ બાકીર (અ.) ફરમાવે છે :

“અમે છીએ અદલાહની હુક્કત અને (અમે છીએ) અદલાહના દરવાજા.” (તફસીરે બુરહાન ભા. ૧ પા. ૧૮૦)

દોઆએ નુદબા (જે ખુદા ઈમામે અસ્ર (અ.)ને સંબોધિત છે)માં હઝરત (અજ)ને આ રીતે સંબોધન કરીએ છીએ :

أَيْنَ بَابُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى

“ક્યાં છે તે ખુદાનો દરવાજો જેના મારફતે ખુદા સુધી પહોંચી શકાય છે ?”

અદલાહના દરવાજાનો શું અર્થ છે ? આ લખાણના કારણે એવી શંકા કે ગેરસમજ ન થાય કે અદલાહ કોઈ સ્થળ અથવા મકાનમાં રહે છે અને તેનો દરવાજો અહલેબયત (અ.) છે. આ બાબતને સ્પષ્ટ કરવા માટે અમે દરવાજાના થોડા ગુણધર્મો લખીએ તે યોગ્ય ગણાશે. કોઈપણ ઘર કે બગીચાના દરવાજાની કલ્પના કરીએ. આ દરવાજાનું શું કામ છે ? દરવાજાનો સૌથી પહેલો લાભ એ થાય છે કે એજ સાચો માર્ગ છે કે જેના દ્વારા ઘર કે બગીચામાં પગ મુકવામાં આવે છે. જો કોઈ માણસ દરવાજો છોડીને દિવાલ કૂદીને ઘર અથવા બગીચામાં દાખલ થાય તો તે માર્ગ ખોટો અને અયોગ્ય ગણાશે. બુદ્ધિ અને શરીઅત બન્ને તેને વખોડે છે.

અહલે સુન્નતના મશહુર તફસીરકાર હાફીઝ જલાલુદ્દીન સુયુતી નકલ કરે છે કે એક વખત ઉમર બીન ખત્તાબ તેમના ખીલાફતના સમયગાળામાં રાત્રે ફરી રહ્યા હતા. આપને એક ઘરમાંથી કંઈક અવાજો સંભળાયા. અને આપ શકમાં પડી ગયા. આપ દિવાલ ઉપર ચડીને અંદર ઘુસી ગયા. આપે જોયું કે એક માણસ એક સ્ત્રીની સાથે બેસીને શરાબ પીવામાં મસ્ત છે. આપે કહ્યું, “એ ખુદાના દુશ્મન ! શું તું એમ માને છે કે તું ખુદાથી છુપાએલો છે જ્યારે તું આ નાફરમાની કરી રહ્યો છે ?” તેણે જવાબ આપ્યો : એ અમીરૂલ મોઅમેનીન ! ઉતાવળા ન થાવ. જો મેં એક ભુલ કરી છે તો આપે ત્રણ ગુનાહોને આચર્યા છે. ખુદાવદે મોતઆલ ફરમાવે છે : જાસુસી ન કરો. અને આપે જાસુસી કરી. ખુદાવદે મોતઆલ ફરમાવે છે : “ઘરોમાં તેના દરવાજામાંથી દાખલ થાઓ.” આપ દિવાલ કૂદીને આવ્યા છો. અદલાહનો હુકમ છે કે ઘરમાં દાખલ થતાં પહેલાં સલામ કરો. આપે સલામ ન કરી...” (તફસીરે દુરુલ મનસુર ભા ૬ પા. ૮૩)

તેથી માણસ જ્યારે કોઈ ઘર, બાગ કે શહેરમાં દાખલ થવા માંગે ત્યારે યોગ્ય એ છે કે તે બીજે ક્યાંયથી નહિ પરંતુ દરવાજેથી દાખલ થાય.

બીજું શિર્ષક-ખુબી “દય્યાને દીન” હતું. “દય્યાન”નો અર્થ શું થાય છે અને ઈમામે અસ્ર (અ.)ને “દય્યાન”ના નામથી શા માટે યાદ કરવામાં આવે છે ? મરહુમ તોરયહી લખે છે : “દય્યાન, ખુદાવદે તઆલાના નામો પૈકી એક નામ છે. તેનો અર્થ છે કહહાર, (સખ્તી કરનાર) હાકીમ અને કાઝી.” રસુલે અકરમ (સ.) ની પ્રસંશા અને ગુણોમાં કહે છે : “યા સય્યદનાસે વ દય્યાનલ અરબે” અને હદીસોમાં છે કે :

“કાન અલીય્યુન દય્યાન હાઝેહીલઉમ્મતે બઅદ નબીય્યેહા”

“અલી (અ.) પયગમ્બર (સ.)ની પછી આ ઉમ્મતના દય્યાન અને હાકીમ હતા.” (મજમઉલ બહરયન ભા. ૬ પા. ૨૫૩ અકરબુલ મવારીદ) દેખીતી રીતે જ રસુલે અકરમ (સ.)ના સમગ્ર ખાનદાનમાં આ ગુણ સમાયેલો છે. (જેવી રીતે બીજી ઝીયારતોમાં પણ છે) અને આજે આ ગુણ જાહેર થવાનું સ્થાન અદલાહના નુર ઈમામ અસ્ર (અજ) છે.

الْإِسْلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَنَاصِرَ حَقِّهِ (ﷺ)

“સલામ થાય આપ પર એ અદલાહના વારસદાર અને તેના હકના હિમાયતી અને મદદગાર.”

આ વાક્યમાં પણ બે ગુણો છે. અરબી ડીક્ષનરીમાં ખલીફાનો અર્થ આ રીતે કરવામાં આવ્યો છે :

(ખલીફા અર્થાત) “જે કોઈ બીજાનો વારસદાર હોય અને તેનું હંમેશનું સ્થાન હોય. આજ કારણે કોઈ મોટા બાદશાહને ખલીફા કહે છે.”

શરીઅતમાં ખલીફાનો અર્થ છે ઈમામ. તેનાથી વધુ ઉંચા કોઈ ઈમામ ન હોય. તેથી આજના સમયમાં ઈમામે ઝમાના (અ.) ખિલાફતના આ બુલન્દ અને ઉચ્ચતર સ્થાન ઉપર બિરાજમાન છે. આપ તે સૌથી મહાન સુલ્તાન છે કે આપની સલ્તનતની સામે બધી સલ્તનતો અને હુકુમતો, ત્યાં સુધી કે દાઉદી મુલક અને સુલયમાની હુકુમત પણ હલકી છે. આપ એ પેશવા છે કે આપથી વધીને બીજા કોઈ મ્લાહશર્ક કે પેશવા નથી. આ અનુસંધાનમાં એક હદીસ રજૂ કરીએ છીએ :

“મહદી (અ.) એવી સ્થિતિમાં ઝહુર ફરમાવશે જ્યારે આપના માથા ઉપર વાદળ છાંયો કરતો હશે. તેમાં એક મુનાદી પોકાર કરી રહ્યો હશે. આ મહદી (અ.) ખુદાના ખલીફા છે તેમનું અનુસરણ કરો.” (અલ બયાન ફી અખ્બારે સાહેબુઝઝમાન (અ.) સંપાદન હાફીઝ મોહમ્મદ બીન યુસુફ ગન્જી શાફેઈ પ્ર. ૧૫)

વ નાસેર હક્કેહી

આ વાક્યમાં આ બીજી સલામ છે. જો કે ખુદાના બધા વલીઓ આ સ્થાન ધરાવતા હતા, પરંતુ ઈમામે ઝમાના (અ.) માટે આ પવિત્ર સ્થાન ખાસ ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે, કારણ કે આપને હકની અને દીનની મદદ માટે સુરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા છે. આ વાક્યને વધુ સ્પષ્ટ કરવા માટે “હક્કેહી”થી શું મતલબ છે તે સમજી લઈએ. ઈમામ (અજ.) અદલાહના હકના મદદગાર છે. હવે અદલાહનો હક શું છે ? ચોથા ઈમામ હઝરત ઈમામ ઝયનુલ આબેદીન (અ.)

રિસાલત અલ-હુકુકની શરૂઆતમાં ફરમાવે છે.

“ખુદાવદે મોતઆલનો સૌથી મોટો હક તમારા ઉપર એ છે કે તમે (માત્ર) તેની ઇબાદત કરો અને બીજા કોઈને તેના ભાગીદાર ન બનાવો.” (કિતાબુલ ખેસાલ પા. ૫૬૬)

આથી જાણવા મળે છે કે ખુદાનો હક તૌહીદ છે. એટલે તેની ઇબાદત કરો અને કોઈને તેના શરીક-ભાગીદાર ન બનાવો. જેમકે અગાઉ લખી ચૂક્યા છીએ કે બધા નબીઓ અને વલીઓ આ સ્થાન ધરાવતા હતા. પરંતુ કોઈપણ નબી અથવા પયગમ્બરે તેમાં સંપૂર્ણ અને યકીની સફળતા પ્રાપ્ત નથી કરી. તે ઉપરાંત કુરઆને કરીમમાં તેઓની કોમ વિશે છે :

وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ

અર્થાત : “ઘણાજ ઓછા લોકો આપ ઉપર ઇમાન લાવ્યા. પરંતુ ઇમામ અસ્ર (અજ.)ના ઝુહુરની આગાહી કરતા અઘાહ ફરમાવે છે :

يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا

(સુરા નુર આ. ૫૫)

અર્થાત : તે લોકો માત્ર મારીજ ઇબાદત કરશે અને કોઈને પણ મારો શરીક નહીં બનાવશે. આ નુસરત અને મદદમાં, ખુદ અઘાહ તઆલા આપની મદદ કરશે. જેવી રીતે અમુક રિવાયતોમાં છે કે અઘાહ ફરિશતાઓ થકી આપની મદદ કરશે.

દોઆ ઇફતેતાહમાં આ અર્થનો તરજુમો મઅસુમ (અ.)ના સ્વમુખે જોઈએ.

اللَّهُمَّ اعِزَّنِي وَأَعِزِّرْ بِهِ وَأَنْصُرْهُ وَأَنْتَصِرْ بِهِ وَأَنْصُرَهُ نَصْرًا عَزِيزًا وَافْتَحْ لِي فَتْحًا يَسِيرًا وَأَجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا

(મફાતીહુલ જીનાન, ઇકબાલુલ અઅમાલ - સંપાદક - સય્યદ બીન તાઉસ રહ. ભા. ૧ પા. ૧૪૨)

“ખુદાયા ! તેઓને ઇઝત દે અને તેઓના થકી અમને પણ ઇઝત દે. તેઓની મદદ કર અને તેઓ થકી અમારો પણ બદલો લે. તેઓને સર્વશ્રેષ્ઠ મદદ આપ અને તેઓના વિજયને આસાન કરી દે. તારી પાસેથી તેઓને શક્તિ આપ જેનો તું મદદ કરનાર હો.”

(તરજુમો - મરહુમ અઘામા સૈયદ ઝીશાન હયદર જવાદી)

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَلِيلَ إِرَادَتِهِ (ع)

સલામ થાય આપ ઉપર એ અઘાહની હુક્કત અને તેના ઇરાદાઓની તરફ માર્ગદર્શન કરનાર.

ઇમામે ઝમાના (અ.)નું પવિત્ર અસ્તિત્વ અઘાહ તઆલાની સર્વશ્રેષ્ઠ હુક્કત (દલીલ) છે. ખુદાવદે મોતઆલ આપના થકી લોકો ઉપર પોતાની હુક્કત પુરી કરશે. લોકો ઇમામ (અ.) દ્વારા અઘાહની હુક્કતને જાહેર રીતે જોશે. બીજા શબ્દોમાં જો કોઈ ઇમામ અસ્ર (અ.)ના વસીલાથી હક તઆલા સુધી નહિ પહોંચી શકે તો તેના

માટે ખરેખર અશક્ય છે કે તે સાચી ઓળખ મેળવી શકે. જનાબ હકીમા ખાતુન (રહ.), ઇમામ જવાદ (અ.)ના પુત્રી ફરમાવે છે કે જેવો ઇમામે ઝમાના (અ.)એ આ દુનિયામાં પગ મુક્યો કે તરતજ આપ સજદામાં તશરીફ લઈ ગયા. આપના બાવળા ઉપર નૂરના પ્રકાશથી લખેલું હતું :

جاء الحقُّ وَ زَهَقَ الباطِلُ

“હક આવી ગયો અને બાતીલ નાશ પામ્યું.” મેં આપને ખોળામાં લીધા અને આપના સન્માનીય પિતા હઝરત ઇમામ અસ્કરી (અ.)ની પાસે લાવી. ઇમામ અસ્કરી (અ.)એ પિતાના વાતસલ્ય ભયો હાથ આપના માથા ઉપર ફેરવ્યો અને કહ્યું :

“કલામ કરો એ અઘાહની હુક્કત ! એ પયગમ્બરોના બાકી રહેલા વારસદાર ! એ અઘાહના વસીઓમાંના અંતિમ વસી ! એ બે-પનાહ ચમકતી સફેદીને ઊંડા દરિયામાં ફેરવી નાખનાર ! કલામ કરો (બોલો) એ પરહેઝગારોના વારસદાર અને એ વસીઓના પ્રકાશ !”

જીવનની એ યાદગાર ક્ષણોમાં જ્યારે પુત્ર પિતાને પાણી પીવરાવી રહ્યો છે અને વુઝુ કરાવી રહ્યો છે. ઝેરની અસરથી પિતાના કાળજાના કટકે કટકા થઈ રહ્યા છે. પરંતુ કારણ કે ઇમામ છે તેથી અઘાહનો હુકમ આપવાની ચૂક નથી કરતા. ફરમાવે છે :

“એ પુત્ર ! હું તમને અઘાહનો હુકમ અને ખુશાખબરી આપું છું કે તમે સાહેબુઝઝમાન છો. મહદી (મવઉદ) છો અને અઘાહની દુનિયા ઉપર તમે તેની હુક્કત છો. તમે મારા પુત્ર અને મારા વારસદાર છો.” (ગયબત : શયખ તુસી : પા. ૧૬૫)

دَلِيلَ إِرَادَتِهِ

બીજી ખુબી જે આ વાક્યમાં કહેવામાં આવી છે તે છે

دَلِيلَ إِرَادَتِهِ સલામ થાય આપ ઉપર એ અઘાહના ઇરાદાની તરફ માર્ગદર્શન આપનાર ! જી હા, ઇમામે ઝમાના (અ.)નું વજુદ અને હેતુ ખુદાના ઇરાદાની દલીલ છે. ખુદાના ઇરાદાનો મતલબ સમજવા માટે એ જરૂરી છે કે આપણે ખુદાના ઇરાદાનો અર્થ સમજી લઈએ. ખુદાના ઇરાદાના બે પાસાઓ છે. એક અસ્તિત્વ અને સર્જનની સ્થિતિ અને બીજું શરીઅત અને હુકમોની સ્થિતિ છે. અસ્તિત્વ અને સર્જનની સ્થિતિમાં અઘાહનો ઇરાદો તેના સર્જનો છે. જેમકે આસમાન, જમીન, મલક, ફલક વિગેરે. આ ઇરાદાને અમલી કરવા માટે તે માત્ર “કુન” કહે છે અને તે વસ્તુ અને બનાવ અસ્તિત્વમાં આવી જાય છે. (ફયકુન). જ્યારે શરીઅત અને હુકમોની સ્થિતિમાં ખુદાના અહકામો અમ્ર અને નહી અંગેના છે. હવે જ્યારે આપણે આ ગુણ “દલીલ ઇરાદતેહી” ઉપર વિચાર કરીએ તો એ જાણવા મળે છે કે ઇમામે ઝમાના (અ.) આ બન્ને સ્થિતિમાં અઘાહના ઇરાદાની તરફ માર્ગદર્શન આપે છે. સર્જનની સ્થિતિમાં દરેક વસ્તુ ખુદાના ઇરાદાના સર્જનની તરફ દલીલ કરી રહી છે. પરંતુ આ બધી સ્થિતિમાં ખુદ ઇમામ (અ.)નું અસ્તિત્વ ખુદાએ મોતઆલના ઇરાદાની શ્રેષ્ઠ દલીલ છે. તેનું કારણ એ છે કે

અગર મોહમ્મદ અને આલે મોહમ્મદ (અ.સ.) ન હોતે તો આસ્માન, જમીન, અર્શ, કુરસી, ફલક, મલક, જાત્રાત, ઇન્સાન વિગેરે કોઈને વજુદનો લાભ ન મળતે. (એટલે કોઈ પણ મખ્લુક ન પેદા થતે.)

લવલાક લમા ખલકતુલ્અફલાક

“એ પયગમ્બર ! જો આપ ન હોતે તો હું દુનિયાનું સર્જન ન કરતે.”

... إِنِّي مَا خَلَقْتُ سَمَاءً مَبْنِيَةً وَلَا أَرْضًا مَدْحِيَّةً وَلَا شَمْسًا مُضِيئَةً....

إِلَّا لِأَجْلِ وَ مَحَبَّةٍ هُوَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْخَمْسَةَ الَّذِينَ هُمْ تَحْتَ الْكَسَاءِ

(હદીસે કીસાઅ)

માત્ર એટલું જ નહીં બલકે ઇમામે અસ્ર (અ.) એ વસીલા છે જેમના મારફતે પરવરદિગારે આલમ પોતાના ઇરાદા સર્જનો સુધી પહોંચાડે છે.

ઇમામ સાદિક (અ.) સચ્ચદુશ્શોહદાની ઝિયારતની તાલીમ આપતા ફરમાવે છે :

إِرَادَةُ الرَّبِّ فِي مَقَادِيرِ أُمُورِهِ تَهَيِّطُ إِلَيْكُمْ وَتَصْدُرُ مِنْ يُؤْتِكُمْ

“એ અહલેબૈત (અ.) ! મુકદ્દરાતે ઉમુરમાં (ઇરાદાઓના નિર્માણમાં) ખુદાનો ઇરાદો આપ ઉપર નાઝીલ થાય છે અને આપના ઘરથી જ જાહેર થાય છે.”

(કુરૂએ કાફી કિતાબ અલ હજ-બાબ: ઝિયારતે કબ્રે અબી અબ્દુલ્લાહ અલ હુસયન (અ.) ભા ૨, “મફાતીહ” ઇમામ હુસયન (અ.)ની પહેલી ઝિયારત)

એક બીજી રિવાયતમાં ઇમામ અલી નકી (અ.) ફરમાવે છે :

“યકીનથી ખુદાવદે મોતઆલે મઅસુમ ઇમામોને પોતાના ઇરાદાઓના કાર્યકારીનું સ્થાન ગણ્યું છે. પછી જ્યારે ખુદા કોઈ વસ્તુ ચાહે છે ત્યારે તે લોકો પણ તેને ચાહે છે. આજ છે તે આયતે કરીમાની તફસીર “અને તમે નથી ચાહતા પરંતુ જે અલ્લાહ ચાહે છે.” (બેહાઝલ અન્વાર ભા. ૨૫, પા. ૩૭૨)

એક બીજી હદીસમાં ઇમામ સાદિક (અ.) ફરમાવે છે :

“બેશક, ઇમામ ખુદાએ અક્ફ વ જલ્ના ઇરાદાનો માળો (સ્થળ) હોય છે.” (બેહાઝલ અન્વાર ભા. ૨૫, પા. ૩૮૫)

હવે રહી શરઈ હુકમો અંગેની વાત. તો તેમાં ઇમામ (અજ) ખુદાવદે મોતઆલના હુકમો અને નિયમો તરફ શ્રેષ્ઠ દલીલ છે. બીજા શબ્દોમાં દુનિયામાં કોઈ નથી કે જે ઇલાહી નિયમોને ઇમામ (અજ)થી વધુ સારી રીતે સમજી શકે અથવા ઇમામ (અજ)થી વધુ સારી રીતે તે પૂરા કરી શકે (અન્જામ આપી શકે). તેથી જો કોઈને જાણવું હોય કે ક્યા પ્રકારની ઇબાદતોમાં અલ્લાહનો ઇરાદો સમાએલો છે તો તે ઇમામ (અ.)ને જુએ અને સંપૂર્ણત: તેમનું અનુસરાણ અને તાબેદારી કરે.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِي كِتَابِ اللَّهِ وَ تَرْجُمَانَهُ

“સલામ થાય આપ ઉપર એ અલ્લાહની કિતાબની તિલાવત કરનાર અને તેનું અર્થઘટન કરનાર.”

આ વાક્યમાં પણ બે સલામ છે. પરંતુ અગાઉના વાક્યોમાં અને આમાં તફાવત એ છે કે આમાં બન્ને સલામો સમાન અને એક વિષય અંગે છે. અલ્લાહની કિતાબ કુરઆને મજહૂદ છે. બીજા શબ્દોમાં આ વાક્યમાં બોલતું કુરઆન અને એક ચૂપ કુરઆન વચ્ચેના સંબંધની વાત છે. આ બન્ને એક બીજાથી ક્યારે પણ જુદા નહીં પડશે. અને કયામતના દિવસે રસુલ (સ.)ની સેવામાં એક સાથે પેશ થશે-હાજર થશે. આ વિષયની શ્રેષ્ઠ દલીલ હદીસે સકલયન છે. જેમાં પયગમ્બર અકરમ (સ.)એ વસીયત કરી હતી :

“હું તમારા વચ્ચે બે મુલ્યવાન ચીજો છોડી જાઉં છું. એક અલ્લાહની કિતાબ અને બીજી મારી અહલેબયત (અ.). આ બન્ને એકબીજાથી તે સમય સુધી જુદા નહિ પડે જ્યાં સુધી હવ્લે કવસર પર મારી પાસે ન આવે.”

આ હદીસ શીયા અને સુન્ની બન્નેની કિતાબોમાં ભરપૂર જોવા મળે છે. એ વાત બિલ્કુલ સ્પષ્ટ છે કે હાલના સમયમાં અહલેબયત (અ.)નું પ્રતિનિધિત્વ ઇમામે અસ્ર (અ.) કરી રહ્યા છે.

ઇમામ બાકીર અ.એ અમરૂ બીન અબીદને આ શબ્દોમાં તાકીદ કરી :-

“એ અમરૂ ! લોકોની ફરજ છે કે કુરઆનને માત્ર એ રીતે જ પઢે જે રીતે તે ઉતર્યું છે અને જ્યારે તેમને તેની તફસીરની જરૂર પડે ત્યારે તેઓને જોઈએ કે અમારી પાસે આવે અને હિદાયત મેળવે.” (તફસીરે ફુરાતે કુફી પા. ૮૧)

السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي آثَاءِ لَيْلِكَ وَأَطْرَافِ نَهَارِكَ

“સલામ થાય આપ ઉપર રાતના સમય ગાળામાં અને દિવસના અતરાફમાં.”

આ વાક્યનો સુર એવો છે કે આપણે દરેક સમયે દરેક ક્ષણે હઝરત (અ.)ને સલામ કરીએ છીએ. આ સલામનો ખુલાસો કુરઆને કરીમની આ આયતમાંથી કરવામાં આવ્યો છે :

“અને રાતના સમયોમાં અને દિવસના અતરાફમાં તસ્બીહ કરો જેથી તમે રાજી થાવ.” (“તા-હા” આ. ૧૩૦)

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ

“સલામ થાય આપ ઉપર એ જમીન ઉપર અલ્લાહની બાકી હુક્કત.”

સલામના આ વાક્યમાં હઝરતના તે મશહુર લકબનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે જેનાથી કુરઆને કરીમે તેમની ઓળખ આપી છે.

“અલ્લાહના બાકી રહેલા તમારા માટે બહેતર છે, જો તમે ઇમાન ધરાવતા હો.” (સુરા હુદ : ૮૬)

ખરેખર તો ‘બકીયત’ શબ્દના અસંખ્ય અર્થો છે, પરંતુ અહીં ટૂંકાણ કરવા માટે સંતોષ ખાતર માત્ર એક અર્થની વાત કરીએ છીએ.

بَقِيَ مِنْهُ: تَرِكَ بَعْضُهُ

અર્થાત : ઇમામ અસ્ર (અજ) અદ્દાહ તઆલાના વલી, વસી અને હુજ્જતોનો સિલસિલો છે. તેની અંતિમ અને બાકી રહેલી કડી છે. આ અર્થ ઝિયારતોમાં પણ જોવા મળે છે.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ مِنْ أَوْلِيَاءِهِ وَحُجَّجِهِ

(ફઝલે અકબર પા. ૭૧)

આ લકબ “બકીયતુદ્દાહ”નો ભૂતકાળના ઇમામો (અ.) માટે પણ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. પરંતુ ખાસ રીતે તેનો ઉપયોગ ઇમામે ઝમાના (અ.)ના માટે કરવામાં આવ્યો છે. નીચેની હદીસથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એક કુરઆનને નકારનારે અમીરુલ મોઅમેનીન અલી (અ.)ને સવાલ કર્યો કે મેં કુરઆનમાં આ આયતને જોઈ છે કે “બકીયતુદ્દાહ તમારા માટે બેહતર છે.” આ કઈ બાકી રહેનાર વસ્તુ છે ? ઇમામ (અ.)એ જવાબ આપ્યો, તેનો અર્થ ઇમામ મહદી (અ.) છે તેઓ કસોટી કાળમાં જાહેર થશે. પછી દુનિયાને એ રીતે અદલ અને ઇન્સાફથી ભરી દેશે જે રીતે તે ઝુલ્મ અને અત્યાચારથી ભરી હશે. તેમની નિશાનીઓમાં ગયબત અને છુપાએલ રહેવું છે. જ્યારે શયતાનીયત ફેલાઈ જશે અને બદલાની આગ ભડકી ઉઠી હશે. (બેહારુલ અન્વાર ભા. ૮૩, પા. ૧૧૮)

જ્યારે ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ અહમદ બીન ઇસ્હાક કુમ્મી (જે આપના અત્યંત વિશ્વસનીય સાથીદાર હતા)ની પોતાના પુત્ર ઇમામ ઝમાના (અ.) સાથે ઓળખાણ કરાવી, (તે સમયે જ્યારે ઇમામ બાળ-વયના હતા) ઇમામે ઝમાના (અ.)એ અહમદને ફરમાવ્યું :

“હું અદ્દાહનો બાકી પ્રતિનિધિ છું, તેની જમીન ઉપર.” (કમાલુદ્દીન પા. ૩૮૪) આ જ જાહેરાત આપ (અ.) ઝુહુર થયા પછી પણ કરશે. ખાનએ કાબા ઉપર ટેકો દેશે. કવિએ તે આ રીતે કહ્યું છે :

بَقِيَّةُ اللَّهِ وَصَفْوَةُ الرَّسُولِ وَنُجْبَةُ الْوُجُودِ مَا شِئْتَ فَقُلْ

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَيِّتَاقَ اللَّهِ الَّذِي أَحَدَهُ وَوَكَّدَهُ (ع)

“સલામ થાય આપ ઉપર એ અદ્દાહના વાયદા અને વચન, જે રીતે ખુદાએ (બંદાઓ) પાસેથી લીધા છે અને તેની તાકીદ કરી છે.”

“મિસાક” એટલે અહદ (વાયદો અને વચન). વિશ્વાસપાત્ર હદીસોમાં જોવા મળે છે કે ખુદાએ શીયાઓ પાસે રૂહોની દુનિયામાં મઅસુમ ઇમામો (અ.)ની વિલાયતનો વાયદો અને વચન લીધા. આ વાક્યમાં આપણે ઇમામ અસ્ર (અ.)ને મિસાકદ્દાહ (અદ્દાહનો કોલ અને કરાર)ના લકબથી સલામ કરીએ છીએ. આપ એ કોલ-કરાર અને વચન છે જે લેવામાં આવ્યું છે અને તેની તાકીદ કરવામાં આવી છે. રૂહોની દુનિયામાં જ્યારે બધા ઇન્સાનોને અદ્દાહની બારગાહમાં રજકણોના સ્વરૂપે રજુ કરવામાં આવ્યા અને તેઓ પાસે ખુદાની ખુદાઈ, પયગમ્બર (સ.)ની રિસાલત અને અમીરુલ મોઅમેનીન (અ.)ની વિલાયત અંગે સવાલો કરવામાં આવ્યા તો સૌએ સ્વિકાર કર્યો. પરંતુ જ્યારે કસોટી અને પરીક્ષાનો

પ્રશ્ન આવ્યો ત્યારે મોટા ભાગના નિષ્ફળ ગયા અને માત્ર થોડી વ્યક્તિઓએ સફળતા પ્રાપ્ત કરી. આ ત્રણેય વચનો પછી ખુદાએ લોકોને ઇમામે ઝમાના (અ.)ની ગયબત અને ઝુહુર વિષે સવાલ કર્યો તો તેમાંથી પણ થોડી વ્યક્તિ સફળ થઈ. આ જ તે વચન છે જેના માટે તાકીદ કરવામાં આવી છે. આ જ તે વાયદો અને વચન હતું જે ઉલુલ અઝમ પયગમ્બરોની વિલાયતનું કારણ બન્યું. ઇમામ બાકીર (અ.) ફરમાવે છે :

“ખુદાવદે મોતઆલે ઉલુલ અઝમ પયગમ્બરો પાસે આ વચન લીધું : હું તમારો પરવરદિગાર છું. મોહમ્મદ (સ.) મારા રસુલ છે. અલી (અ.) અને તેમના વારસદારો મારા અપ્પના વાલીઓ અને મારા અપ્પના ખજાનેદાર છે. યકીનથી મહદી (અ.) થકી હું મારા દીનની મદદ કરીશ અને મારી હુકુમતને જાહેર કરીશ. તેમના થકી મારા દુશ્મનો સામે બદલો લઈશ અને તેમના થકી દરેકે દરેક મારી ઇબાદત કરશે પછી તેઓને પસંદ હોય કે ન હોય.” (ઉસુલે કાફી ભા. ૨, પા. ૮, પ્ર. ૩, ૬-૧)

“જી હા.” દરેક ઉલુલ અઝમ પયગમ્બરે આ વાતનો રૂહોની દુનિયામાં સ્વિકાર કર્યો કે મહદી (અ.) થકી ખુદાના દીનની મદદ કરવામાં આવશે.

(x) السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِي ضَمَّنَهُ

“સલામ થાય આપ ઉપર એ ખુદાના વાયદા, જે ની જામીનગીરી ખુદા ખુદાએ લીધી છે.”

કેટલીય દોઆઓ અને ઝીયારતોમાં ઇમામે ઝમાના (અ.)ને મવઉદના નામથી યાદ કરવામાં આવ્યા છે. પરંતુ ઝિયારતે આલે યાસીનની વિશેષતાઓમાંની એક વિશેષતા એ છે કે તેમાં ઇમામે ઝમાના (અ.)ને “વઅદુદ્દાહ”ના નામથી યાદ કરવામાં આવ્યા, એટલું જ નહિ બલકે તે વાયદો કે જેની જામીનગીરી ખુદા ખુદાની જાતે લીધી છે. કદાચ “વાયદો” શબ્દ એટલા માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે કે ઇમામે અસ્ર (અ.) પોતાની મવઉદીયત (“મવઉદ” : જેનો વાયદો કરવામાં આવ્યો હોય તે)ની અતિશયતાના કારણે પોતે વાયદો કહેવરાવવા લાગ્યા. એટલે સુધી કે જ્યારે પણ અદ્દાહનો વાયદો શબ્દ આવે છે ત્યારે તેનો પર્યાય માત્ર અને માત્ર ઇમામે અસ્ર (અ.) છે. ઉદાહરણ રૂપે સુરા મરયમની આયત ૮૫)

“જ્યારે તેઓ જોશે કે તેઓની સાથે કઈ વસ્તુનો વાયદો કરવામાં આવ્યો છે.”

તેની તફસીરમાં ઇમામ સાદિક અ. ફરમાવે છે :

“અહિ વાયદાનો અર્થ હઝરત મહદી (અ.)નું જાહેર થવું છે.” (ઉસુલે કાફી ભા. ૧ પા. ૨૩૧, ૬-૮)

આવી જ રીતે સુરા નુરની આયત ૫૫માં અહેમ વાત એ છે કે અદ્દાહ વાયદાની વિરૂદ્ધ ક્યારે પણ નહિ કરે. વારંવાર તેણે આ વાતની તાકીદ કરી છે.

“અદ્દાહ પોતાનો વાયદો ક્યારે પણ તોડશે નહિ.” (આલે

(અનુસંધાન ૧૦માં પાના પર)

જો ખુદાની હુજ્જત ન હોય.... ?

આપણા બધા અકીદાઓને પાયો અક્કલ અને શરીરત છે. અક્કલ અને શરીરતનો ફેંસલો છે કે જગતના સંચાલન અને કારભારના માટે એક ‘સંપૂર્ણ ઇન્સાન’, ‘ખુદાની હુજ્જત’, ‘અક્કલથી કામ લેનારો’, ‘અક્કલથી કામ કરનારો’નું અસ્તિત્વ હોવું જરૂરી છે. જેનું અસ્તિત્વ આ સમગ્ર જગતના અસ્તિત્વ ઉપર છવાએલું હોય તે આ જગતનો હાકીમ હોય અને હુકમ આપનાર હોય. તેનું અસ્તિત્વ બધા લોકોથી પ્રતિષ્ઠિત અને જુદો હોય. તેને બધા અસ્તિત્વો ઉપર શ્રેષ્ઠતા અને મહાનતા પ્રાપ્ત હોય. જો તેનું અસ્તિત્વ ન હોય તો આ જગતનું અસ્તિત્વ અને તેનું બાકી રહેવું મુશ્કેલ-અશક્ય છે.

ખુદાવદે આલમ તરફથી આ જગતને જે કાંઈપણ લાભ મળી રહ્યો છે : જ્ઞાન, જીવન, શક્તિ, રહમત.. બધું તેના કારણે છે. એક ઉદાહરણ આપી આ વાતને સ્પષ્ટ કરીએ છીએ.

સૂર્યના પ્રકાશથી સમગ્ર જગત પ્રકાશિત અને ઉજ્જવળ છે. જમીન, ઘર, પહાડ, દરિયો... સમગ્ર વાતાવરણ આ સૂરજના કારણે પ્રકાશિત અને ઉજ્જવળ છે. દરેક જગ્યાએ તેનો પ્રકાશ ફેલાયેલો છે. તેમાંની અમુક વસ્તુઓ એવી છે જેનું અંતર સૂરજથી ઘણું ઓછું છે અને તે તેની ઘણી નજદિક છે અને અમુક વસ્તુઓ એવી છે જે સૂરજથી ઘણી વધારે દૂર છે. ત્યાં જે અજવાળું જોવા મળે છે તે આજ સૂરજનું અજવાળું છે. તેની કિરણો અને તાપની અસર છે. શું તેમ બની શકે છે કે સૌથી વધુ દૂર જગ્યા સૂરજના પ્રકાશથી ઉજ્જવળ હોય અને સૌથી નજદિક જગ્યા અંધારી હોય ? શું એ પણ થઈ શકે કે સૂરજનો પ્રકાશ પહેલાં સૌથી દૂરના કેન્દ્રને પ્રકાશિત અને ઉજ્જવળ કરે અને સૌથી નજદિકની જગ્યા સુધી ન પહોંચે. અક્કલ આ વાતનો સ્વિકાર નથી કરતી. અક્કલથી તે અશક્ય છે. જ્યારે સંપૂર્ણ પ્રકાશ સૂરજથી મળી રહ્યો છે અને દરેક તેના કારણે પ્રકાશિત અને ઉજ્જવળ છે તો સૌથી પહેલા તે વસ્તુને પ્રકાશિત થવું જોઈએ જે સૌથી વધુ નજદિક હોય, અને સૌથી વધુ દૂરની જગ્યાઓને પછીથી પ્રકાશિત થવું જોઈએ. બલકે આ પ્રકાશ સૌથી વધુ નજદિકની જગ્યાએથી ધીરે ધીરે સૌથી વધુ દૂરની જગ્યા સુધી પહોંચશે અને તબક્કાવાર વસ્તુઓ પ્રકાશિત અને ઉજ્જવળ થતી જશે. આ પ્રકાશ એક સ્થળેથી થઈને બીજા સ્થળ ઉપર પહોંચશે. જે વસ્તુ કેન્દ્રની વધુ નજદિક હશે તે સૌથી વધારે પ્રકાશિત હશે. તેમાં પ્રકાશની વિશેષતાઓ સૌથી વધુ હશે. તે કેન્દ્ર સંપૂર્ણ વિશેષતાઓનો સમૂહ હશે. ફરક માત્ર એટલો છે કે આ છે તો કેન્દ્રની તમામ વિશેષતાઓનો સંગ્રહ અને દરેક સુધી પ્રકાશ તેમાં થઈને પહોંચે છે. પરંતુ આ પ્રકાશ તેનો પોતાનો નથી. બધું આ કેન્દ્રની મહેરબાનીથી છે. બધું આ કેન્દ્રના કારણે છે.

આવી જ રીતે આખી દુનિયાને પ્રકાશિત કરનાર સૂર્ય, દિવ્યતા અને ખુદાઈથી જીવનનો પ્રકાશ, ઇલ્મનો પ્રકાશ, સલ્તનતની શક્તિ, પ્રતિષ્ઠા વિગેરે. ... ટૂંકમાં બધી વિશેષતાઓના સિલસિલાના લાભથી બધા સંભવિત પદાર્થો અને સર્જનોને પ્રકાશિત કરી રહ્યો છે. બધી ખૂબીઓના લાભનો સિલસિલો બધા સંભવિત પદાર્થો અને સર્જનોને પ્રકાશિત કરી રહ્યો છે. દરેકની હકીકત આ જ ઇલાહી નુરથી પ્રકાશિત થઈ રહી છે. જેની પાસે જે પણ ખૂબીઓનો ક્રમ છે તે બધો આજ ઇલાહી નુરની મદદ છે. જ્યારે આ નુર અસ્તિત્વમાં આવ્યું ત્યારે તે હસ્તી જેનો દરજ્જો સૌથી વધુ ઉંચો છે, જે પાક પરવરદિગારની બારગાહથી સૌથી વધુ નજદિક છે, તે નુરે સૌથી પહેલાં તેને પ્રકાશિત કર્યા. અદ્દાહના નુરની સૌથી વધુ ઉજ્જવળતાઓ આ જ હસ્તીમાં પ્રકાશિત થઈ. પછી તેમાંથી થઈને આ ક્રમ બીજા સુધી પહોંચ્યો. જો આ ન હોત તો બીજા સુધી આ સિલસિલો ન પહોંચતે. આ કારણે જેને જે કાંઈપણ મળી રહ્યું છે તે તેનાજ “વાસ્તા”થી મળી રહ્યું છે.

સર્જનોનો ક્રમ :

સર્જનના દરજ્જા મુજબ માનવી પ્રાણી કરતાં ઉચ્ચતર છે. આ પ્રભાવ અને દરજ્જાની ઉચ્ચતા માત્ર સર્જનના કારણે જ નથી બલકે તે વિશેષતા અને ખૂબીઓના કારણે છે. જે એક સર્જનમાં છે, બીજામાં નથી. માનવી અક્કલ અને સમજશક્તિના કારણે ઉંચો છે. પ્રાણીઓ લાગણીના કારણે વનસ્પતિથી જુદા છે. એટલે કે સર્જનો પોતાની ખૂબીઓના કારણે એકબીજા ઉપર ઉચ્ચતા અને શ્રેષ્ઠતા ધરાવે છે. અદ્દાહની ભલાઈથી સૌ પ્રથમ માનવી લાભ મેળવશે. તેથી તે ખૂબીઓ સૌથી ઉંચા દરજ્જા ઉપર રહેલી છે. તે પછી પ્રાણી, પછી વનસ્પતિ અને પછી નિર્જીવ પદાર્થો.

“હુજ્જતે ખુદા” સૌથી વધુ ઉચ્ચતર :

જેવી રીતે સર્જનોમાં એકને બીજા ઉપર વિશેષતા અને અગ્રતા મળેલી છે તેવી જ રીતે માનવીઓમાં ખૂબીઓના ધોરણે વિશેષતા અને અગ્રતા છે. તેથી ખુદાવદે આલમની કૃપા અને કમાલોથી સૌથી પહેલાં તે લાભ મેળવશે જે ખૂબીઓના ઉચ્ચ દરજ્જા ઉપર બિરાજમાન હશે. બીજા શબ્દોમાં જે વ્યક્તિમાં ઇલાહી ખૂબીઓ ભવ્ય, બુલંદ અને સૌથી ઉચ્ચતર હોય દરેકને લાભ આજ વ્યક્તિના લીધે મળશે. આ પવિત્ર વ્યક્તિને રિવાયતોમાં હુજ્જતુલ્લાહ કહેવામાં આવી છે. એક બાબત બિલકુલ અસંભવ છે કે સૌથી હલકી વ્યક્તિ ખુદાની કૃપાનો લાભ ઉઠાવી રહ્યું હોય અને કોઈ ઉચ્ચ વ્યક્તિ મૌજુદ

(અનુસંધાન ડાહ્યા કવર પેજ પર)

(બીજા કવર પેજથી શરુ)

ન હોય. તેથી દુનિયાનું અસ્તિત્વ એ કારણથી સંપૂર્ણ સ્પષ્ટ, પ્રકાશિત અને ખુલ્લી દલીલ છે. દુનિયાની ઉચ્ચ અને શરીફ વ્યક્તિ મોજુદ છે જેના “વાસ્તા”થી દુનિયાની આ વ્યવસ્થા ટકી રહી છે. આ જ ઉચ્ચ અને સંપૂર્ણ વ્યક્તિની ઇલમી સુધારણાઓમાં “કુળવાન શક્તિ” અથવા “સંભવિત અધિકાર”થી ઓળખવામાં આવે છે.

આ સમયે આ પવિત્ર વ્યક્તિ હઝરત હુજ્જત ઇબ્નીલ-હસન અલ અસ્કરી (અરવાહોના ફીદા)નું પવિત્ર અસ્તિત્વ છે, જેના થકી આ દુનિયાનું અસ્તિત્વ છે અને ટકી રહી છે.

“આપના અસ્તિત્વના કારણે દુનિયા બાકી છે.

આપની બરકતથી દુનિયાને રોઝી મળી રહી છે. અને

આપના અસ્તિત્વના કારણે જમીન અને આસમાન અખંડ અને સ્થાય છે.”

(દોઆએ અદીલા-મફાતી (ફારસી) પા. ૫૮)

દુનિયાના અણુએ અણુને ખુદાની કૃપાના લાભથી નવાજવામાં આવી રહ્યું હોય અને “સંપૂર્ણ ઇન્સાન”, “હુજ્જતે ખુદા” મોજુદ ન હોય તે અસભવ છે. કારણ કે અદાહના ફચ્ઝનો લાભ ખુદાની આજ હુજ્જતને લીધે બધાને મળી રહ્યો છે. તેથી ખુદાની આ હુજ્જત, બીજા સર્જનોની પહેલાં, સર્જનોની સાથે અને સર્જનોની પછી પણ મોજુદ છે. રિવાયતમાં છે :

الحجة قبل الخلق و مع الخلق و بعد الخلق

“અગર હુજ્જતે ખુદા ન હોય તો આ કાએનાત ફચ્ઝે ખુદાવંદીથી વંચિત રહેત.” (બેહાડ્ઝલ અન્વાર ૨૩ પા. ૩૮ હ : ૬૬)

આ રિવાયત ઉપર જરા ધ્યાન આપીએ.

لو بقيت الارض يوماً بلا امام منا لساخت

“જો આ જમીન એક દિવસ પણ અહલેબયતના ઇમામની વગર રહી જાય તો ધસી પડે. નાશ થઈ જાય.” (બેહાડ્ઝલ અન્વાર ૨૩ પા. ૩૭ હ : ૬૪)

આવી જ રીતે જો જમીન ઉપર એક માણસ પણ મોજુદ હોય તો તે વાતની દલીલ છે કે કોઈ ઇમામ જરૂર છે, જેના કારણે તે જીવતો છે. રિવાયતમાં છે : જો દુનિયામાં માત્ર બે માણસો રહી જાય તો તેમાંથી એક જરૂર ઇમામ હશે.

એહસાનને ઓળખવો અને આભાર માનવો :

દરેક માણસની અક્કલ અને સ્વભાવ એ વાતની સાક્ષી આપે છે કે જો કોઈએ એહસાન કર્યો હોય તો હંમેશા તેના આભારિત રહેવું. આ એહસાનની ઓળખ અને આભાર માનવો તે માત્ર માણસો પૂરતું મર્યાદિત નથી, આ લાગણી જાનવરોમાં પણ જોવા મળે છે. જો જાનવરના માથા ઉપર પ્રેમથી હાથ ફેરવો તો તે તમારા તરફ આભારની લાગણીથી જોશે. તેની ખાસ ઢબથી તમારો આદર કરશે. જો કોઈ પોતાના ઉપર એહસાન કરનારાનો આભાર ન માને તો તે માણસ તો બાજુ ઉપર, જાનવરોથી પણ વધુ હલકો છે.

ઉપરની દલીલોથી આ હકીકત સ્પષ્ટ થઈ જાય છે. આ સમયે આખી દુનિયા અને તેના અણુએ અણુમાં પોતાનું અસ્તિત્વ, પોતાની રોજી, પોતાની બધી ખૂબીઓ અને પ્રાપ્ત થયેલ બધી અસંખ્ય નેઅમતોમાં, હઝરત હુજ્જત ઇબ્નીલ હસન અલ અસ્કરી ઇમામે ઝમાના, જમીન અને આસ્માનના સ્તંભ, પૃથ્વીની ધરી, દુનિયાના જીવનના કેન્દ્રના, મોહતાજ છે. એક નાના એવા જીવનની શરૂઆત કરવા માટે ખુદા માબાપનો આભાર માનવા માટે અને તેમની સાથે અનેક ગણી નેકી, અનુસરણ અને તાબેદારીનો હુકમ આપ્યો છે. આપ અનુમાન કરી શકો છો કે જમાનાના ઇમામ અંગે આપણી જવાબદારી શું હશે. આપણે બલકે આખા જગતે તેનાથી પણ વધીને કેટલા દરજ્જે જમાનાના ઇમામ અલયહિસ્સલામના એહસાનમંદ તાબેદારી અને હુકમનું પાલન કરનાર હોવા જોઈએ. અને કેવી રીતે તેમની સાથે એહસાન અને નેકી કરવી જોઈએ.

મુબારક સુરા ઇબ્રાહીમની સાતમી આયતમાં ઇરશાદ છે :

“તમારા પરવરદિગારનું આ સર્વસામાન્ય એલાન છે કે તમે નેઅમતોનો શુકર કર્યો તો હું જરૂર જરૂર તમારા માટે નેઅમતોમાં વધારો કરીશ અને જો નાશુકી કરી, કુફરાને નેઅમતથી કામ લીધું તો પછી યકીનથી (ખરેખર) મારો અઝાબ સખત છે.”

જો આ જીવન અને તેને લગતી બધી ચીજો નેઅમત છે તો સૌથી મહાન નેઅમત તે ઉંચી વ્યક્તિની છે જેના કારણે આ બધી નેઅમતો મળી રહી છે. હવે આ મહાન નેઅમતની સૌથી સારી શુકર કરવાની રીત શું છે ? જો આપણે સૌ ઇમામતની નેઅમતની કદર કરતે, સન્માન કરતે, બીજાને તેની ઉપર અગ્રતા ન આપતે, તેમના હોવા પછી પણ બીજા પાસેથી દીન ન મેળવતે, તેમના કહ્યા મુજબ અમલ કરતે તો આજે ઝુહુરની નેઅમત ખુંચવી લેવામાં ન આવતે. જમાનાના ઇમામની ગયબત આપણે કદર ન કરવાનું પરિણામ છે.

આજે પણ આપણે આપણા જમાનાના ઇમામને એ રીતે યાદ નથી કરતા જે રીતે કરવા જોઈએ. આ અકીદો અને તેની તાકીદને આપણા ઇમાની જીવનમાં એવી રીતે વાણી લેવી જોઈએ જેવી રીતે લોહી નહિ બલકે જેવી રીતે રૂહ આપણા આખા શરીરમાં દોડી રહી હોય. સમગ્ર એહસાસ બલકે જીવનનો સંપૂર્ણ આનંદ આ રૂહના લીધે હોય. ઇમાની જાંદગીનો સમગ્ર આનંદ જમાનાના ઇમામના કારણે હોય. જો એહસાસ નથી તો કાંઈપણ નથી. આવો ! આપણે સૌ સાથે મળીને આ ઇમાની એહસાસને એવી રીતે મજબુત કરીએ, એવી રીતે જીવંત કરીએ કે જેથી આપણા જમાનાના ઇમામ અલયહિસ્સલામના ઝુહુરના માર્ગો તૈયાર થઈ જાય. અદાહની રેહમત જોશમાં આવે. દોઆ કબુલ થવાના બધા દરવાજાઓ ખુલી જાય અને ખુદાના તરફથી હમણા આ સમયે ઇમામના ઝુહુરનો હુકમ સાદર થઈ જાય.

يؤونه بعيداً و نراه قريباً

“તેઓ આ ઝુહુરને દુર સમજી રહ્યા છે અને અમે તેને નજદિક જોઈ રહ્યા છીએ.”

ગૈબતમાં પઢવાની એક દોઆ

એ ખુદા એમની ગૈબતની લાંબી મુદત અને એમના તરફથી કોઈ ખબર ન મળવાને લીધે અમારા યકીનને (શ્રદ્ધાને) આંચકી ન લેતો. એ ખુદા એમની યાદ, એમનો ઈતેઝાર, એમના પર સંપૂર્ણ-ઈમાન, એમના ઝુહુર પર ભરપૂર ભરોસો, એમના હુકમાં દોઆ કરવા અને એમના પર દુરુદ અને સલામ મોહલવામાં અમને કુદાપી ગાફીલ ન કરતો. એમની લાંબી ગૈબત અમને એમના ઝુહુરથી નિરાશ ન કરે. એમના પધારવા પછી અમારું યકીન એવી જ રીતે બાકી રહે જેવી રીતે તારા રસુલ (એમના પર અને એમની આલ પર તારા દુરુદ અને સલામ થાય)ની પધરામણી પર અમને ભરોસો છે.

(મફતીહુલ-શુનાન ઉદુ - પા. ૧૦૮૪)

જુમ્આના દિવસે અસ્રના વખતે આ દોઆ પઢવાની તાકીદ કરવામાં આવી છે.

શાબાનુલ મોઅઝઝમ

હિજરી સન ૧૪૨૩

એ ખુદા આ ઉમ્મતના ગમને ઈમામે ઝમાના (અ.સ.)ના ઝુહુર થકી દૂર કર અને અમારા માટે એમના ઝુહુરમાં જલ્દી કર. કારણ કે વિરોધીઓ ઝુહુરને દૂર સમજે છે અને અમે તેને પાસે જાણીએ છીએ.